

Papež o 15 boleznih kristjanov Ostanimo živi in zdravi kristjani!

Novo leto želimo stopiti z vsebinsko močnimi napotki, ki jih je papež Frančišek dal nekaj dni pred Božičem članom rimske kurije in, posredno, vsem kristjanom. Rimska kurija kot organizem si vsak dan znova prizadeva, da bi bila živa, zdrava, usklajena, v edinstvi z drugimi, je dejal. To telo je dinamično, ne more pa živeti brez osebnega, pristnega in trdnega odnosa s Kristusom. Kdor vsakodnevno ne uživa te hrane, postane birokrat, formalist, mladika, ki se posuši. Kot vsako telo, je tudi kurija izpostavljena obolenjem. Papež je zato naštel 15 "boleznih kurije", skušnjave in šibkosti, tipične za krščanske skupnosti. Prva bolezen je "bolezen tistega, ki misli, da je nesmrten", imun in nepogrešljiv. Taki ljudje si ne želijo prenovitve in izboljšanja, se obnašajo, kot da so gospodarji, mislijo, da so nad drugimi. Zdravilo za to bolezen je v milosti, da se čutimo grešniki in se zavedamo, da smo le nekoristni služabniki. T. i. "mortalizem" (po sv. Marti) je bolezen tistih, ki se potopijo v delo, zanemarjajo pa najboljši del, ne vzame-

jo si časa, da bi bili s Kristusom. "Bolezen duhovne in miselne okamenelosti" imajo tisti, ki imajo srce iz kamna, so trdovratni. Tisti, ki so izgubili človeško občutljivost, notranjo vrednino, živahnost in drznost in se skrivajo med papirji. "Bolezen pretiranega načrtovanja" je bolezen apostola, ki vse skrbno načrtuje in meni, da bo natančno programiranje stvari vodilo v napredek. V to bolezen pade, kdor najraje ostaja v nespremenjenem in udobnem položaju. "Bolezen slabe koordinacije" je bolezen ljudi, ki ne sodelujejo in ne živijo v skupnem duhu. "Postajajo kot orkester, ki proizvaja samo še hrup", povzročajo "nelagodje in pohujšanje". "Duhovna Alzheimerjeva bolezen" prizadene tiste, ki so pozabili na svoje prvo srečanje z Gospodom in svojo zgodbo odrešenja. Postopoma izgubijo duhovne sposobnosti in prej ali slej ostanejo odvisni od svojih stališč, razpoloženj in strasti. "Tekmovalnost in nečimrnost" je bolezen tistih, ki imajo za prvi cilj svojega življenja krog in barvo oblačila ter našitke na njem. Taki ljudje živijo v lažnem mysticismu in lažnem miru; sv. Pavel pravi, da so sovražniki Kristu-sovega križa. "Bivanjsko in duhovno shizofrenost" imajo tisti, ki živijo dvojno življenje, sad hinavščine. Ta hinavščina je posledica duhovne praznine, ki je akademski naslovi ne morejo zapolniti. To je bolezen tistih, ki so izgubili stik

z resničnostjo in s konkretnimi osebami. "Ta huda bolezen se ozdravi s spreobrnjenjem". "Bolezen klepetanja, opravljanja, čenč in godrnjanja" privede ljudi do tega, da postanejo sejanci ljujke in hladnokrvni morilci dobrega imena sobratov. To je bolezen strahopetcev, ki se obnašajo zahrbtno, je dejal papež. Deseta bolezen se kaže v "oboževanju voditeljev in predstojnikov". To je šibkost prilizovalcev, ki upajo, da bodo tako nagajeni. Ti ljudje postanejo "žrtve karierizma in oportunitizma, častijo ljudi in ne Boga". "Brezbrižnost do drugih" prizadene tiste, ki mislijo samo nase in so izgubili toplino medčloveških odnosov. "Pogrebni obraz" je simptom boleznih osornih in mračnih ljudi, ki pa so najpogosteje v strahu in negotovosti. "Apostol mora biti vljuđen, vesel, navdušen, širiti mora nalezljivo veselje". "Bolezen kopičenja stvari" prizadene apostola, ki svojo praznino polni z materialnimi dobrinami. "Bolezen zaprtih skupin" včasih postane močnejša od pripadnosti Kristusu. Začne se z dobrimi nameni, sčasom pa usužnji in postane kot rak. Petnajsta bolezen "posvetnega dobička in posvetne duhovnosti" nastopi, ko apostol svoje služenje spremeni v vladanje in trgovanje, da bi imel še več oblasti. Vsakdo nosi v sebi rane. Božični čas naj nam da poguma, da bomo priznali, da smo grešniki in da potrebujemo Kristusovo usmiljenje, je sklenil svoje misli papež. To je tudi naše voščilo vsem bralcem!

Branje za praznične dni!

V tej, posebni, številki Novega glasa, ki je prva v novem letu 2015, boste, drage bralke in dragi bralci, našli veliko branja za praznične dni. Posebna številka Novega glasa je drugačna, pripravili smo jo v mesecu decembru, da bi prišla v vaše roke po Božiču, okrog Novega leta. Zaradi praznikov in zaprtja tiskarne med prazničnimi dnevi smo to nenavadno številko poslali v tisk skupaj z zadnjo številko v letu 2014, tudi zato njena vsebina ni vezana na kroniko in decembrsko dogajanje. V upanju, da boste našli pri prebiranju kaj koristnega, zanimivega in pomembnega tudi zase, vam še enkrat voščimo veliko lepega in dobrega v novem letu 2015. V uredništvo se vrnemo dan po Svetih treh kraljih! Srečno!

Krožek Anton Gregorčič

6. Božični dobrodelni koncert v spomin na dr. Mirka Špacapana

Sodelujejo

Opz F.B. Sedej (Števerjan) - Sanja Vogrič (gledališka skupina O'Klapa) - Aleš Lavrenčič z violino in Jurij Lavrenčič z violončelom - Oktet Vrtnica (Nova Gorica)

Slavnostni govornik: pesnik in časnikar Marij Čuk

Sobota, 10. januarja 2015 ob 20.30 - Cerkev sv. Ivana v Gorici.

Dobrodelni izkupiček bo namenjen neprofitnemu društvu "Paliativna oskrba - Mirko Špacapan ljubezen za vedno" iz Vidma, ki nudi pomoč pri paliativni negi za onkološke bolnike.

Igor Gabrovec, podpredsednik deželnega sveta FJK in deželni svetnik SSK

Za utrjevanje in razvoj lastnega jezika, kulture, navad in narodne pripadnosti!

Deželni svet FJK je najvišji deželni organ in njegova glavna vloga zadeva zakonodajo, ki ima še poseben pomen zaradi statutarne posebnosti naše dežele. Vodilno vlogo ima pri tem deželni odbor predsednice Debore Serracchiani, ki deluje nekaj več kot poldrugo leto. Ravno predsednica Serracchiani je že od vsega začetka začela izvajati reforme, ki naj bi bile nujne za znižanje javne porabe in za večje učinkovitosti. To je tudi v skladu s tem, kar dela vlada Mattea Renzija v Rimu in na določenih področjih jo naš deželni odbor celo presega.

Igor Gabrovec, izvoljen si bil na listi Slovenske skupnosti, ki je leta 2013 na podlagi deželnega volilnega zakona že drugič nastopala kot izraz slovenske narodne skupnosti v FJK. Kakšno težo ima danes to v deželnem svetu prav ob uvajanju takih in drugačnih reform?

V smislu absolutnih števil si ne smemo delati utvar: moja in naša prisotnost v deželnem svetu velja en glas na devetinštirideset, kolikor pač nas je deželnih svetnikov. Smo v sklopu večine, vendar kot najmanjša od vseh strank, zraven pa še formalno člani svetniške skupine Demokratske stranke, saj je bilo tako sklenjeno v volilno-političnem sporazumu med SSK in DS. Sicer poslovnik deželnega sveta onemogoča ustanavljanje enočlanskih svetniških skupin, tako da bi bila alternativa za nas čepenje v mešani skupini. A tu ne vidim problema. Omenjeni politični sporazum, ki je levosredinski koalicijski prispeval odločilne glasove za zmago, tega nočem pozabiti, mi jamči dejansko neodvisnost in dostojanstvo, kar se tudi odraža v političnem delu in večkrat v samih stališčih, ki jih zagovarjam v avli. To je prišlo najbolj do izraza pri sprejemanju reform krajevnih uprav, od ukinitve pokrajin do združevanja občin, kjer je bilo moje zadržanje "neusklajeno ne le z zadržanjem DS, temveč tudi vseh ostalih komponent vladne koalicije. Priznam, da ni lahko in tudi ni prijetno, ko moraš plavati proti toku in se moraš upirati smernicam, ki jih zagovarja tvoja lastna politična koalicija. A to je neke vrste prekletstvo, ki je menda zapisano v danosti razmer in delovanja vsakega majhnega političnega gibanja. Za stranko, ki zagovarja prvenstveno pravice krepko manjšinske narodne skupnosti, pa je to toliko bolj zaznavno. Priznam pa tudi, da me vse to nikakor ne bremeni. Prej nasprotno: je izziv v splošni enoličnosti, ki se zadnje obdobje polšača tudi politike. Meni je jasno, koga imam za sabo, komu namenjam svoja naprežanja, kdo so moji ljudje: to je tista plemenita skupina posameznikov, ki se ji pravi narodna skupnost, ki tu, od Milj do Trbiža, živi, dela, se suvereno razvija že vsaj poldrugo ti-

sočetje. O tej posebnosti govorim v deželnem svetu, s svojim delom in nastopom skušam utemeljevati našo sveto pravico do utrjevanja in razvoja lastnega jezika, kulture, navad in narodne pripadnosti. Za nas in za vse naslednje rodove, tako kot so delali naši očetje in matere pred nami, včasih za zelo visoko ceno, tudi življenj, ki so bila darovana na tem oltarju.

Stranka SSK je v 40-letnem delovanju vedno zagovarjala politično in upravno avtonomijo. To dela tudi danes. Vedno bolj pa se kažejo stališča proti ideji in pomenu avtonomije. Kakšne posledice bi lahko to imelo za našo deželno in manjšinsko stvarnost?

Upravna avtonomija FJK je stvarno omogočila kakovosten preskok naše dežele FJK, ki še vedno spada v sam vrh najbolj uspešnih, varčnih in vsestransko zdravih. Različne generacije političnega razreda so v desetletjih izkoristile posebne pristojnosti, ki so omogočile hitre odzive na zahteve časa. Razvijala se je mreža malih in srednjih podjetij, ki so še vedno osnovni steber gospodarskega tkiva. Razvijale so se infrastrukture, cestne povezave, razvijala in rasla je vloga tega prostora v odnosu do Evrope vzhodno od nas. Danes, ko smo ukleščeni v hudo gospodarsko in družbeno krizo, so vsi ti dosežki morda nekoliko osenčeni – a vendar so, verjamem, da je deželno, družbeno in tudi politično tkivo še vedno zdravo in življensko in da bomo zaradi tega tudi kos izzivom tega vsestranske hudega časa. Pri vsem tem pa je brez najmanjšega dvoma

“Politični sporazum, ki je levosredinski koalicijski prispeval odločilne glasove za zmago, tega nočem pozabiti, mi jamči dejansko neodvisnost in dostojanstvo, kar se tudi odraža v političnem delu in večkrat v samih stališčih, ki jih zagovarjam v avli.”

nujno, da v spreminjajoči se sliki javnoupornave ureditve Italije ohranimo samostojnost in poseben statut naše dežele FJK.

Kakšna je tvoja splošna ocena reform, ki jih je uvedla deželna uprava Debore Serracchiani do danes?

Reforme so vedno potrebne, saj se časi spreminjajo, družba in njene potrebe z njimi, kar pomeni, da moramo tudi njena operativna pravila – zakone – sproti prilagajati. Alternativa je, da se družba okosteni, avtobusi in vlaki vozijo dalje, mi pa še vedno buljimo v čakalnici. Predsednica se zaveda potrebe po reformah, s katerimi podobno energično vihti tudi se, po mojem, postavi pri ritmu sprejemanja teh sprememb. Poglej-

mo ustavo, ki je v državi zakon vseh zakonov, osnovna listina. Ustavo ne gre spreminjati vsako leto in njeni avtorji so vanjo sešili take mehanizme, ki zahtevajo daljši čas, pa tudi široke večine in torej soglasje politike in družbe. Tako naj bi bilo z reformami, se pravi tistimi zakoni, ki rišejo pravila dela v pomembnih poglavjih družbenega življenja. Skupna pravila ni zdravo pisati po načelu preglašovanja politične večine nad manjšino. Ker jih naslednjic

Foto ddpd

nova večina brzkone spremeni, kar bo ustvarjalo zmedo, negotovost, nestabilnost. Da povzamem: dobro je, da smo se lotili vsestranske reforme sistema. Vtis pa imam, da hitimo preveč in da si pri tem utira pot težnja po preglašovanju tistih, ki izražajo dvome ali alternativne rešitve. To ni zdravo in bi lahko imelo nevarne posledice. **Koliko je k temu doprinesel deželni svet? Je odigral aktivno vlogo ali je bolj potrjeval zakonske osnutke odbora?**

Z razliko od italijanskega parlamenta, ki že vrsto zakonodajnih dob dejansko le potrjuje zakonske predloge vlad, ki si sledijo za krmilom države, je deželni svet FJK aktiven subjekt pri predlaganju, oblikovanju in sprejemanju zakonov. Jasno je, da so reforme in zakoni v glavnem predlog deželnega odbora, saj ta razpolaga z operativno strukturo, direktivami in ima vpogled na vse potrebe. Zakonski predlogi pa se nato v komisijah večkrat tudi krepko spreminjajo, in to vse do plenarne obravnave v deželnem svetu, kjer se zakon kristalizira v dokončno obliko. V minulem poldrugem letu dela pa smo obravnavali in izglasovali tudi več zakonov, ki so jih predlagali svetniki oz. posamezne politične skupine. V tej zakonodajni dobi je posebej značilna tudi dokaj konstruktivna, rekeli bi celo nenavadno konstruktivna drža politične opozicije, tako desne sredine kot Gibanja pe-

tih zvezd, ki se ne poslužuje obstrukcionističnih metod, temveč s stvarnim pristopom večkrat prispeva k izboljšanju in dopolnjevanju zakonov. Navidezno naj bi bilo to nekaj samoumevnega – zagotavljam pa, da ni bilo vedno tako in da tudi marsikje druge ni tako. To jim javno priznavam tudi kot podpredsednik deželnega sveta.

Koliko se v teh reformah upošteva dejstvo, da ima dežela statutarno avtonomi-

govorno in institucionalno držo. Hkrati pa v vladi nosiš odgovornost za odločitve, ki jih sprejemaš, medtem ko si iz vrst opozicije lahko privoščiš luksuz, da si preprosto proti in modruješ, kaj vse bi reševal, izboljšal, uspešno urejal, ko bi vladal, česar pa, iz opozicije, ne tvegaš ...

Drži pa, da je opozicija tudi šibka. Desnica politično životari brez neke prave identitete, nima liderja in ji ne uspe se zediniti v neki večji zbirni strankarski enoti, kakršna se je na primer posrečila prebrisanemu Renziju. Ta je trenutek šibkosti antagonista izkoristil, da je svoj kartel dvignil do štiridesetodstotnega konsenza, kar je v Italiji rekordno. Take številke si je izjemoma lahko privoščila le stara Krščanska demokracija, v drugih časih, ki so neprimerljivi z zdajšnjimi.

Kakšna je bila po tvojem mnenju tista reforma, ki bo prinesla največ pozitivnih učinkov?

Največ pričakujemo od zakonskih ukrepov, ki jih bomo v prihodnjih mesecih sprejemali na področju spodbujanja gospodarske rasti. Brez gospodarskega zasuka ne bo blaginje – ne bo novih delovnih mest, ne bo davčnega priliva, ne socialnega miru. Je kot začaran krog, ki pa ga žal politika ne uspe ali morda tudi ne more presekat. Gospodarstvo je vpeto v širše logiko in na večino spremenljivk nam ne uspe vplivati. Lahko pa dežela najprej zmanjša birokratsko zapletenost, sproži investicije v javna dela, izboljša prometnice, nakaže davčne in

“Brez gospodarskega zasuka ne bo blaginje – ne bo novih delovnih mest, ne bo davčnega priliva, ne socialnega miru.”

kreditne olajšave. Nato se morajo najti podjetniki, ki se jim posel izplača in se zato vanj spustijo s srcem, znanjem, ustvarjalnostjo in z denarjem.

Zelo se je zaiskrilo pri reformi, ki je spremenila pokrajine v drugorazredne organe javne uprave, pri katerih ni več neposrednih volitev. Še bolj hudo je bilo pri odobravanju deželne reforme za krajevne uprave. Obeh volitev se z jasnim stališčem nisi udeležil. Kako je to vplivalo na odnose v svetniški skupini in do deželnega odbora?

Si lahko predstavljate, da ni bilo lahko. Zaiskrilo in kar gorelo je tudi za zaprtimi vrati. Vtis pa imam, da so kolegi kljub vsemu razumeli moje razloge in moja stališča, s katerimi se očitno niso znali, zmogli ali smeli soglašati. Tolaži me zato občutek, da me vendarle kolegi spoštujejo, pa čeprav sem nepokoren in je bila ta nepokorščina vir številnih zadreg, težkih besed in neljubih "izmenjav mnenj".

Tudi v sklopu stranke SSK so

bila stališča ostra, celo zahtevna, da se voli proti takemu zakonu. Kaj bodo morali sedaj narediti SSK in njeni izvoljeni upravitelji? Kaj bodo sploh služile nove skupščine izvoljenih upraviteljev slovenske in furlanske narodne skupnosti?

Praznični čas, ko se vode vsaj navidezno umirijo, moramo izkoristiti, da temeljito preučimo zakonsko besedilo in nakažemo možne korake. V videmski pokrajini se občinski upravitelji nagibajo k temu, da izkoristijo moj popravek o možnih odstopanjih za zaščitenne občine, da zarišejo taka združenja občin, ki naj odgovorjajo njihovim potrebam. Tudi na Tržaškem in na Goriškem moramo konkretno razmisliti, do katere mere lahko življenske potrebe naših občin uskladimo s črko deželnega zakona. Nepokorščina zakonu, pa čeprav ga imamo za nepravilnega, je lahko vezana le na pritožbo na deželno upravno sodišče ali celo ustavno presojo, poleg seveda evropskih forumov. To ni preprosto, ni poceni in rodi morebitne sadove le na daljši rok. Še vedno pa verjamem v možnost, da nam bo uspelo zakon ob prvi priložnosti spremeniti po politični poti, se pravi s popravki v deželnem svetu. Za uspeh tega pa sta ključnega pomena dva elementa, ki sta nekako vzajemno povezana: podpora Slovenije, saj je zaščita vezana tudi na mednarodne sporazume, in pa skupni jezik znotraj naše manjšine. To pa je najtežje ...

Dežela FJK meji z Avstrijo, Slovenijo in na morju s Hrvaško. Kakšni so odnosi s temi sosedi v luči novega evropskega programskega obdobja?

Odnosi so v duhu dobrososedskega odnosa in v letih zasnovani na solidnih temeljih, vendar pa bi po mojem mnenju potrebovali nekaj spodbude. Sam vidim čezmejno sodelovanje s sosedi, naj mi bo dovoljena prispevna doba, kot neko čudovito deklico, ki pa blaženo spančka ... **Imaš za leto 2015 kakšne posebne cilje v delovanju v sklopu deželnega sveta FJK?** Ciljev in pravzaprav želja je veliko. Računam, da že v prvem semestru sprožimo v obravnavo zakon o skupni lastnini, s katerim bi lahko začeli reševati dolgoletne zaplete z jusi in srenjami. Prav tako si veliko obetam od obljube odbornika Bolzonella, da resno vzamemo v roke vprašanje spoštovanja protokola o Prosekarju. Nato se bodo menda risala nova pravila na področju financiranja dejavnosti slovenskih društev, organizacij in ustanov. Stara obveza, ki ne zastara, pa je tudi zamisel za ustanovitev deželnega javnopravnega subjekta, v katerem naj se uresniči demokratično izvoljeno zastopstvo Slovencev v FJK. Dodajmo še pričakovane ukrepe na področju zaščitenih območij Natura 2000 (zlasti razvoj kmetijstva in je mera polna – vsaj za 2015.

Julijan Čavdek

POGOVOR Iztok Mirošič, slovenski veleposlanik v Rimu

Dobro bi bilo, da bi bila manjšina čim večkrat enotna

Slovenski veleposlanik v Rimu Iztok Mirošič je v italijanski prestolnici štiri leta in pol. Pred nedavnim srečanjem italijanskega predsednika s tujimi diplomati je Mirošič imel tudi zaseben pogovor z Giorgiom Napolitanom. "V zadnjih letih smo storili kar nekaj korakov v pravo smer", pravi Mirošič, ki pa vedno opozarja, da se dobri odnosi gradijo na podlagi razčiščenih vprašanj iz preteklosti. Kulturna diplomacija in aktivnejša vloga naše manjšine v odnosu do dežele in države pa sta priporočili, ki jih Mirošič daje po skoraj petih letih v italijanski prestolnici. Jasno, umirjeno, brez ovinjarjenja.

Pred kratkim ste spregovorili s predsednikom Napolitanom. O čem je tekla beseda?

S predsednikom Napolitanom sva se ob njegovem nagovoru tujim diplomatom tudi zasebno sestala. Govorila sva o tem, da se bosta slišala tudi z našim predsednikom Borutom Pahorjem. Zahvalil sem se mu, da je pomagal pri trasiranju sprememb, ki so vidne v Furlaniji Julijski krajini (FJK) in v Trstu. Ob tem naj povem, da cenimo tudi njegova prizadevanja pri vzpostavitvi poti miru.

Kako torej ocenjujete obdobje zadnjih nekaj let? Odnosi med Slovenijo in Italijo so postali zelo intenzivni, predvsem tisti na institucionalni ravni...

Odločilna sprememba na boljše v odnosih med državama je stekla ravno v obdobju, ko sem sam začel svoj prvi mandat v Rimu, julija 2010. Koncertu prijateljstva pod vodstvom Riccarda Mutija so takrat v Trstu prisluhnili italijanski predsednik Giorgio Napolitano, slovenski Danilo Türk in hrvaški Ivo Josipović. Od takrat se je dojemanje Slovenije in slovenske manjšine v Rimu močno spremenilo in izboljšalo. Pred tem je bilo težko predstavljivo, da bi lahko v Trstu imeli slovenskega odbornika, da bi Slovenca bila tudi predsednika občinskega in pokrajinskega sveta v Trstu. Danes je Slovenec tudi predsednik italijanskega stalnega gledališča Rossetti. To bo na srednji in dolgi rok prineslo pomembne pozitivne spremembe na konkretni ravni tudi za slovensko manjšino. Mnogi se bodo pritoževali glede težav, ki so danes še prisotne: reforme krajevnih uprav, ureditev financiranja in še bi lahko našteval. Dejstvo pa je, da bomo v prihodnje na podlagi vzpostavljenih dobrih odnosov lahko reševali tudi te praktične težave. Slovenija bo vedno stala manjšini ob strani. Njena naloga je ta, da opozarja, naj se nivo manjšinskih pravic, doseženih z mednarodnimi sporazumi in dogovori, ne krči in zmanjšuje.

Po vašem mnenju je torej v prihodnosti lahko samo še bolje...

Ti učinki se že poznajo: od Koncerta prijateljstva dalje se je število meddržavnih obiskov eksponentialno povečalo. Že januarja 2011 je bil takratni predsednik Danilo Türk na tridnevem državnem obisku v Rimu, temu so sledili državniški obiski predsednika Napolitana v Sloveniji in nato predsednika Pahorja spet v Rimu letos. Poudariti mo-

ram, da ni običajno, da je med dvema državama toliko obiskov na najvišji ravni. Seveda, tukaj so še obiski predsednikov vlad, skupna zasedanja ministrov, konzultacije na ravni državnih sekretarjev in drugih državnih uradnikov. Ne smemo pozabiti na trilateralna srečanja med Slovenijo, Italijo in Hrvaško predvsem o temi razvoja severnega Jadrana.

Med Slovenci, posebej v Italiji, pa še zmeraj odmevajo tudi besede predsednika Napolitana, ko je leta 2007 govoril o barbarških Slovanih. Od takrat se je sicer res veliko spremenilo, a tiste besede so se usidrale v zavest tukajšnjega človeka...

Takrat je reagirala Hrvaška, pa tudi Slovenija. Preobrat leta 2010 kaže na to, da sta posega obeh držav najbrž le nekoliko zalegla. Za Slovenijo in Hrvaško velja, da želita imeti dobre odnose in odlično sodelovanje z Italijo na vseh ravneh. Ti dobri odnosi pa morajo temeljiti na razčiščenih preteklosti. Slovenija si želi vedno boljših stikov. Italija ima na primer večjo gospodarsko menjavo

Temeljnega pomena je za boljše gospodarske in politične stike. Vse pomembne zadeve se začnejo in se razvijajo skozi kulturno diplomacijo, ki se je je Slovenija v zadnjih dveh desetletjih posluževala premalo sistematično.

z nami kot z Indijo. To nam omogoča, da zelo jasno spregovorimo o preteklosti in o travmah, ki smo jih doživeli na obeh straneh. Pri razčiščenju preteklosti ni skrivanja niti sprenevedanja: prvi korak v tej smeri je bila objava skupnega zgodovinskega poročila. To je lahko začetna točka za reševanje tudi nekaterih drugih vprašanj: nasledstvo arhivov zemljiških knjig ali umetniških del. Za vzpostavitev produktivnega dialoga o tej temi morajo najbrž še nekoliko dozoreti časi. Zadnja štiri leta so bila obdobje nastavkov za tak dialog.

Ena od zadnjih pridobitev za slovensko manjšino je bilo omizje pri rimski vladi. Kako ocenjujete korake, ki so bili storjeni od pridobitve tega novega institucionalnega organa?

Osebo sem vodil te aktivnosti še v času Berlusconijeve vlade. Veliko sva si takrat dopisovala s podsekretarjem pri predsedstvu vlade Giannijem Letto. Manjšina je tako dobila sogovornika v Rimu. Prvi sogovornik je in ostaja dežela FJK, omizje pa naj pomaga pri odpravljanju ozkih grl pri raznih praktičnih težavah: finančna situacija slovenskih medijev, šolstvo, koncentracijsko taborišče v Viscu, vprašanja, ki niso v pristojnosti paritetnega odbora, pa še bi lahko naštevali. Na omizje ne smemo gledati samo kot na debatni krožek: pomembno je, da ima manjšina stalnega sogovor-

nika neposredno v Rimu. Omizje lahko služi tudi za lažje koordiniranje med deželo FJK in državo, ko gre za vprašanja manjšine: na zadnjem zasedanju je bil prisoten tudi odbornik Gianni Torrenti.

Kako je torej treba zastaviti delo, da bo rimsko omizje res učinkovito?

Manjšina mora biti aktivna in proaktivna. Včasih bi morala biti bolj aktivna. Zelo dobro bi bi-

pravni instrumenti in že obstoječo italijansko zakonodajo. To je Republika Slovenija tudi storila: Italiji smo predali noto z opozorili, da pozorno spremljamo zadeve in da bomo reformo krajevnih uprav spremljali tudi v fazi implementacije. Slovenija je pri tem zelo jasna in zelo odločna: nivo že doseženih pravic slovenske manjšine se ne sme zmanjševati. Pristojne sem tudi

Slovenski veleposlanik v Rimu Iztok Mirošič se rokuje z italijanskim predsednikom republike Giorgiom Napolitanom

lo, da bi bila čim večkrat enotna. Če vsaka stran gre v Rim, da bi tam pojasnjevala svoje težave, se sogovornikom otežuje delo. Iskanje rešitev pri italijanski vladi, ko ni konsenza niti v manjšini, je dokaj težko. Zato bi si želel,

da se manjšina predstavi pri določenih ključnih vprašanjih bolj enotno.

Kako močno je torej po vašem mnenju vrtičkarstvo v vrstah manjšine?

Ljubljana bi si želela več enotnosti. Pri tem pa moram biti jasen: ne gre za nobeno zahtevo. Živimo v demokratični družbi, različna razmišljanja in ideološke opredelitve so povsem legitime. Pri ključnih vprašanjih pa bi bilo dobro, da bi manjšina kljub upravičenim različnim ideološkim nastavkom le našla skupni imenovalec. Tudi za Republiko Slovenijo bi bilo tako lažje zastopati stališča slovenske manjšine v dialogu z Rimom. In to v dobrobit obeh manjšin. Ko se postavlja neka dolgoročna vizija, je v svojih potrebnih malo popustiti v svojih opredelitvah.

Pri tem bom konkretniji: je bila v procesu sprejemanja reforme krajevnih uprav v deželi FJK Slovenija morda nekoliko razočarana nad zadržanjem manjšine?

Ne, nikakor ne. Slovenija ni bila zadržana do ravnanj manjšine. Do tega Ljubljana ni upravičena. Manjšina sama ve, kaj je najbolje zanjo. Mi lahko učinkovito pomagamo manjšini, ko obstajata neki skupni imenovalec in podpora. Če pa so do določene zadeve različna gledanja, lahko Slovenija intervenira samo toliko, da Italijo opozori na standard zaščite v skladu z mednarodno-

pozval, naj se raven zaščite manjšine poveča. Pri tem sem požel razumevanje v Trstu in v Rimu.

Odločitev, ki jih sprejema manjšina, ne presojam. Stojimo pa ji ob strani. Naj samo še enkrat ponovim: včasih bi bilo zaželjeno, da bi različne komponente v manjšini opravile delo večje koordinacije in da bi izbrale neko skupno temeljno linijo. Da strnem: Slovenija je tako pri vprašanju reform kot pri vprašanju financ zelo aktivna z italijanskimi sogovorniki. Dobili smo zagotovila, da deželni zakon ne bo prinesel zmanjševanja pravic slovenske manjšine. To bi navsezadnje bilo v nasprotju z državnim zakonom 38/01, ki je deželniemu nadrejen.

Je pri vprašanju krajevnih reform prišlo do manjšega kratkega stika med Slovenijo in manjšino oziroma delom manjšine v Italiji?

Ne, nobenega kratkega stika ni bilo. Predstavniki manjšine so bili na sestankih v Ljubljani. Sestavili smo dve ekspertni skupini pravnikov, ki sta pregledovali zadeve. V skladu s tem se je Slovenija tudi ravnala v nadaljnjih korakih. Ne, kratkih stikov ni bilo z nikomer. Na manjšino gledamo kot na enovito celoto: Ljubljana sprejema v vednost stališča slovenske narodne skupnosti v Italiji. Če so stališča poenotena, toliko bolje. Naloga Slovenije je vsekakor ta, da je pozorna na pravni okvir varstva slovenske manjšine v Italiji. Po drugi strani razumemo del manjšine, ki meni, da je potrebno razviti dobro sodelovanje z deželno vlado. Dialog je boljši od konfrontacije.

Kakšen je odnos na ravni Republike Slovenija – dežela FJK? Slovenija želi pospešiti sodelovanje s Furlanijo Julijsko krajino. Slovenija mora imeti s Trstom neki evropski odnos, ne samo na ravni EZTS in čezmejnih programov, temveč tudi pri vzpostavljanju nekega širšega prijateljskega sodelovanja. FJK je prva in

odločilna institucionalna enota za uveljavljanje pravic slovenske manjšine in hkrati regija, s katero bi morali imeti precej več blagovne menjave. Manjšine lahko tukaj odigrajo bistveno vlogo: slovenska manjšina v Italiji bi morala pri tem usmerjati matično domovino. Veliko je projektov, pri katerih sodelujemo s FJK, manjšina lahko odigra svojo vlogo.

Kako pa ocenjujete vprašanje glede reforme volilne zakonodaje? Kakšno je vaše stališče glede ideje zagotovljenega predstavnika v novem parlamentu in kako lahko Slovenija pomaga pri tem vprašanju?

Z Mario Eleno Boschi, ministrico za ustavne reforme, sem imel več sestankov. Predstavil sem ji določila zaščitnega zakona glede olajšanega zastopstva v predstavniških organih, ne samo v krajevnih, temveč tudi v državnih organih. O tem je v Rim pisala tudi nekdanja slovenska predsednica vlade, o tem je italijanske zunanje ministre obvestil slovenski zunanji minister Karl Erjavec. Slovenija se je že izrazila za zastopstvo slovenske manjšine v novem senatu in v poslanski zbornici. Ko govorimo o senatu, je slovenska

manjšina sestavila poenoteno stališče, kar je pohvalno in v pomoč. Razumeti pa moramo, da se senat močno krči in da so sedeži za vsako deželo omejeni. Iščemo kompromis, ki je pomemben v luči dolgoročnega urejanja razmer. Danes pa je poudarek na rešitvah za izvolitev slovenskega zastopnika v poslansko zbornico. To mi je v pismih omenjala tudi ministrica Boschijeva: predstavniki manjšine imajo tukaj različne poglede. Slovenija se v to ne vtika, Italijo pa poziva, da pri odobritvi volilnega zakona spoštuje določila o olajšanem zastopstvu slovenskega predstavnika.

Abi spregovorili še malo o vlogi, ki jo mora nase prevzeti slovenska manjšina?

Slovenska manjšina mora biti aktivna v odnosu do italijanskih deželnih in državnih organov. Slovenska poslanka je v Rimu aktivna, neko večjo aktivnost bi morala manjšina pokazati še v odnosu z deželo. Drugič, izjemnega pomena je po mojem mnenju kulturna predstavitev slovenske manjšine v Rimu. Pri tem je Republika Slovenija vedno pripravljena priskočiti na pomoč. V Rimu zelo cenijo kulturo na kakovostni ravni in so zanjo zelo dojemljivi. Za slovensko manjšino je to enkratna priložnost, ki je ne gre zamuditi. Pred kratkim sem bil v Slovenskem stalnem gledališču, ki ima zelo kakovostno ponudbo. Ne vem, zakaj bi te ponudbe ne predstavili tudi v Rimu. Slovenska manjšina, pa tudi slovenska država, sta s kulturo premalo prisotni v italijanski prestolnici.

Kulturna diplomacija je torej pomemben most tudi za drugačne institucionalne povezave.

Temeljnega pomena je za boljše gospodarske in politične stike. Vse pomembne zadeve se začnejo in se razvijajo skozi kulturno diplomacijo, ki se je je Slovenija v zadnjih dveh desetletjih posluževala premalo sistematično.

To bi nam lahko olajšalo tudi številne druge poti, začeni z gospodarskimi in političnimi. Želim si, da bi v prihodnosti nastal trden koncept kulturne prisotnosti in predstavitve Slovenije najmanj v vseh glavnih mestih sosednjih držav.

Gre za metodo, ki ste jo tudi vi v teh letih uporabili: vsi državni obiski so bili povezani tudi z neko kulturno predstavitvijo Slovenije.

Ko je bil leta 2011 v Rimu predsednik Danilo Türk, smo v Auditoriumu, najprestižnejši koncertni dvorani v Rimu, organizirali koncert Carmine Slovenice. Pričakovanja občinstva so bila zelo nizka, zato pa je bilo ob izjemni kakovosti slovenskega pevskega sestava presenečenje toliko večje. O tem so v Rimu še zelo dolgo govorili. Doslej se ta moj koncept žal še ni prijel, čeprav upam, da se bo kdaj v prihodnosti to zgodilo. Slovenija bi morala imeti v Rimu neke vrste Slovensko hišo tako kot na Dunaju. Tukaj bi poleg ambasade lahko delovalo še kako gospodarsko predstavništvo, dobrodošla bi bila tudi slovenska podjetja. Predvsem pa bi moral to biti slovenski kulturni center. Marsikdo na primer sprašuje, kje bi lahko v Rimu šolal otroka v slovenskem jeziku. Za to nimamo prostorskih možnosti. Žal. Zato bi slovenski kulturni center v Rimu za Slovenijo pomenil pomemben korak naprej. Italija je med sosedami daleč največji gospodarski partner za našo državo in za Nemčijo drugi gospodarski partner nasploh. Italija je za Slovenijo prvi partner v sektorju turizma, tretji partner na področju investicij. Italija je s Hrvaško tisti partner, s katerim moramo sodelovati pri preusmerjanju čim večjega tržnega deleža, ki ga predstavlja Sredozemlje, na severni Jadran.

Slovenski kulturni center pa bi lahko bil, kot ste sami dejali, odskočna deska tudi za slovensko manjšino v Italiji.

Primarni razlog za idejo o slovenskem kulturnem centru, ki ni bila deležna odzivov, ni samo kulturna predstavitev slovenske identitete, slovenskega jezika in slovenske države. Med primarnimi cilji tega novega središča bi bila tudi promocija kulturne identitete slovenske manjšine. Razlog za to je preprost: številne pomembne odločitve za manjšino se sprejemajo v Rimu. Če te v prestolnici poznajo, bodo bolj natančno vedeli, o kom odločajo.

Sloveniji in slovenski manjšini v Italiji se v kratkem ponuja še ena priložnost, ki je ne gre zapraviti: Expo 2015 v Milanu.

Slovenija bi morala izkoristiti geografsko bližino tako pomembnega dogodka. Upam, da se bodo slovenska ministrstva znala koordinirati in da bodo uredila pogoje za turistični transfer potencialne mase 20 milijonov obiskovalcev Expoja iz Milana v Slovenijo. Toliko glede Slovenije. Tudi slovenska manjšina v Italiji bi se morala po mojem mnenju predstaviti v slovenskem paviljonu v Milanu: dialog o tem teče s predstavniki manjšine in z ministrom Gorazdom Žmavcem. Opozoriti pa je treba tudi na to, da bi se slovenska narodna skupnost v Italiji lahko predstavila v dveh paviljoni: v slovenskem in v paviljonu FJK. Manjšina ima enkratno priložnost, da se predstavi na takem prizorišču. Tema svetovne razstave je prehrana: prehransko predelovalne dejavnosti slovenske manjšine, od vinogradništva do kmetijstva in ribištva, so zelo zanimive in imajo velik potencial. Treba ga je samo izkoristiti.

Andrej Černič

Vladav Havel, češki Gandalf

"Poklical me je dekan fakultete, češ da me je priporočil za neko službo. Omenjal je gospoda Fischerja: razumljivo sem, da gre za neko češko potovalno agencijo, ki je nosila to ime. In seveda, ponudbo diplomatsko, a gladko zavrnili, češ da je študij moja prva prioriteta in bla bla bla. Vedeti pa morate, da je bil gospod Fischer tudi glavni svetovalec predsednika Havla. Sam seveda nisem pomislil, da bi me lahko klicali iz predsedniške palače, ker bi bila taka interpretacija znanstvena fantastika". Tako se je pri 24 letih starosti začela neverjetna pot Tomaša Sedlačka pri takratnem predsedniku Češke Vlade Havlu. Bilo je leta 2002, ko je Sedlaček skoraj zavrnil predsednikovo ponudbo. Njegov logično razmišljanje je bilo seveda povsem na mestu: le kdo bi pomislil, da bo predsednik republike izbral 24-letnika za svojega tesnega sodelavca? Ampak očitno se znanstvena fantastika ponekod le uresničuje.

"Dekan me je spet poklical in mi skozi zobe dejal: 'Poslušaj, ne smeš zavrniti ponudbe, ki ti jo daje predsednik republike. In sploh, če je ta predsednik republike Vaclav Havel'. Takrat sem šele dojel, za kaj gre. To zame ni bila samo prilika, ampak dejanska dolžnost. Tako se je vse začelo: preizkusna doba je trajala tri mesece, nato se je začelo zares". To je zgodba neke zaposlitve. To danes Sedlaček razlaga v nekoliko karikiranem tonu, ker je seveda najpogostejše vprašanje, ki mu ga postavljajo vsi novinarji. Scenarij je že napisan in ga pozna na pamet. Tako lahko vsakič zgodbi da poseben dramaturški poudarek, da bi dosegel pri sogovorniku željeni učinek.

In seveda... pri radovednem sogovorniku se najprej porodi naslednje vprašanje: kako za vruga so se pri Havlu odločili za tako mladega sodelavca? Le zakaj? No, to vprašanje se je takrat vseskozi porajalo tudi samemu

Vaclav Havel in Lech Walesa

o svojem predsedniku govoril tudi v zelo nevsakdanjih metaforah, pa čeprav vselej zelo spoštljivih: "Ko razmišljam o njem, zelo pogosto pomislim na Gandalfa iz Gospodarja prstanov. Imel je izjemno moč, ki pa se je nikoli posluževal, če to ni bilo nujno potrebno. Ko je to bilo potrebno, svojih stališč ni spremenil za milimeter: predvsem ko je šlo za soočenje s starim komunističnim režimom. V vsakdanjem življenju pa je bil zelo preprosta, nevsiljiva in mirna oseba. Nikoli ni uporabljal argumenta moči, nikoli ni žalil.

In ob sklepu pripovedi, seveda, še obvezna anekdota za slovo: "Kot Havel svetovalec sem imel priložnost srečati najbolj zanimive ljudi na svetu. Zgodilo se je, da je bil v Pragi Samuel

novopečenemu predsednikemu svetovalecu, ki pa je pri predsedniških funkcijah iskal odgovor: "Ko sem po preizkusnem obdobju prvič stopil osebno v stik z gospodom Fischerjem, sem ga vprašal: 'Kako to, da ste izbrali prav mene? Pravzaprav me je strah za našo državo in postajam depresiven ob misli, da sem jaz najbolj kvalificiran kader za vlogo ekonomskega svetovalca predsednika republike. Jaz imam še mlečne zobe'". Fischer je odgovoril zelo preprosto, hkrati pa je z le nekaj besedami zelo jasno povedal to, kar je imel v mislih, se Sedlaček spominja takratnega dogajanja: "Ze res, da imaš mlečne zobe, a mleko, ki ga piješ, je sveže. Zelo dobro vemo, da nisi izkušen. A iskali smo ljudi, ki niso bili vzgojeni v marksistično-leninističnem duhu in ki imajo voljo do dela". Bil sem eden od zadnjih srečnih dečkov, ki mu

je uspel veliki met, da je ob začetku delovne poti zasedel mesto, ki si ga prislužijo kvečjemu tik pred upokojitvijo". Preprosto, torej, in enostavno: na Češkem so zaupali mladim. Niso se ustrašili jim zaupati odgovorna mesta.

Kako pa je bil Vaclav Havel na človeški ravni, je tudi zanimivo vprašanje, ki se ga Sedlaček loti na prefinjen način. Pri tem se ne poslužuje upodobitev predsednika skozi visokodoneče politične metafore. Nasprotno, njegov značaj opiše skozi pivovarsko anekdoto: "Vedno je bil zelo prijazen in prijeten mož. V njegovi prisotnosti sem se vedno počutil zelo udobno, celo prvič, ko sva se srečala. Njegov odnos do sočloveka in njegovo veličino pa lahko opazimo v majhnih stvareh. Potem ko ni bil več predsednik republike, se nam je vseeno včasih pridružil na pivu po delovnem času. Takrat je šel do vsakega posebej in vprašal, kaj bo kdo pil. In še več... če sta se dva kolega pogovarjala, ju je Havel za trenutek prekinil, prejel naročilo in se jima takoj nato opravičil, da ju je zmotil. Tak človek je bil Vaclav Havel".

Sedlaček je v doseganju klímaksa pripovedi

"A ne bi šla raje na pivo"?, me je vprašal Tomaš Sedlaček, tik preden sva začela intervju v "institucionalno določeni sobi" ljubljanskega hotela, kjer je prenočeval. Čeprav je bila jutranja ura bolj primerna za kavo kot za pivo, je njegovo povabilo pri meni naleto na plodna tla. Prvi vtis je bil dober, led je bil prebit. In to ni vselej nekaj tako samoumevnega. Posebej, ko gre

za intelektualca, ki je bil pri štirindvajsetih letih že svetovalec češkega predsednika Vaclava Havla, kasneje je še sodeloval s češko vlado ter postal uveljavljen mednarodni ekonomist in priljubljen medijski obraz. Njegova knjiga *Ekonomija dobrega in zla* je postala mednarodni hit. Danes je pri 37 letih njegov CV dolg že približno to-

"And you can never get enough of what you don't really need (a moment)"; Nikoli ne moreš dobiti dovolj tega, češar v resnici ne potrebuješ. Pred časom smo mislili, da čim več imamo, tem manj bomo potrebovali ali želeli imeti. Toda pri tem smo naredili veliko napako. Potreba narašča s tem, kar imamo. Nikoli ne bomo poteženi.

liko kot kak roman. Njegov pogled na svet pa osnovan na tako nevsakdanjih, a dobro zaključenih tezah, da bi vsaka institucionalna scenografija za intervju bila povsem odveč. Bohemski duh intervjuvanca, ki ga tudi sam izpostavljata, je v publiki prisel precej bolj do izraza. Nedavno smo praznovali 25. obletnico padca berlinskega zidu. Kako daleč je danes razvoj dogodkov, ki jim je bil 9. november 1989 in kakšno je danes stanje v državah nekdanjega vzhodnega bloka? Prehod v demokratični sistem je bil izjemen uspeh predvsem za naši državi. Slovenija je zelo

hitro izstopila iz tistega "no man's land" (nikogaršnje dežele), ki se je porajal s padcem komunizma. Češka in Slovenija sta že od začetka bili zelo jasni, da želita pristopiti k zahodnemu svetu. Ukrajina pa dalj časa ni bila sposobna narediti tega koraka z nikogaršnje zemlje. In to danes plačuje. V Sloveniji in na

politike in ekonomskih izbir v devetdesetih: skoraj bi ostala pred pragom Nata in skoraj bi zamudila prvi val širitve EU leta 2004. Ampak takrat so se nekako dotaknili dna, kar jim je dalo zagon za pomemben skok naprej. Šli so v politiko ekonomskih reform in prehiteli Češko. Pred nami so Slovaki tudi uvedli evro. Skratka, dinamika v obeh državah je zelo različna. Pod črto lahko povem še to, da imata Češka in Slovaška kot dve državi več evropskih poslancev, kot bi jih imeli, če bi bili še vedno ena država.

Obstaja pri Čehih in Slovakah še vedno občutek ekonomske države?

Ja, ta občutek je še vedno prisoten. Slovaščina in češčina sta si zelo podobni, na televiziji boste še vedno zasledili oddaje v jeziku sosedov, v eni in v drugi državi se berejo knjige v jeziku druge države. Ko kdo na Češkem govori slovaško, nihče tega ne prevaja, ker je razumevanje drugega jezika nekaj samoumevnega.

To vas spražujem, ker je od-

je skupna država razpadla, dva naroda sta šla vsak svojo pot, ne da bi pri tem prišlo do kakršne koli napetosti. Kako vam je to uspelo?

Gre za enega velikih paradoksov demokracije: ljudstvo oziroma njegovi izvoljeni predstavniki lahko odločajo o tem, ali bodo davki narasli in koliko se bodo povečali. Ne morejo pa odločati o tem, ali bo država razpadla. To ni samo primer Češkoslovaške: zgodovinske odločitve se najpogosteje zgodijo v sferi, ki ljudem ni dojemljiva. Pri nas ni bilo referendumov, zgodilo se je. O tem lahko govorim, ker sem sam pol Čeh

in pol Slovak. Seveda sem bil takrat žalosten, a slo je za neko sporazumno razporoko. Čehi in Slovaki so si med seboj različni. Danes so odnosi med obema narodoma na najvišji možni ravni, morda tudi zaradi tega, ker ima vsak narod svojo državo. Slovaška je sicer velika tvegala zaradi svoje nedorečene v trenutku, ko so nas prehiteli

POGOVOR Tomaš Sedlaček, ekonomist in nekdanji ekonomski svetovalec Vaclava Havla

Gospodarska rast je fetiš

po postavki BDP per capita, medtem ko je bil to za nas alarmni zvonec: mlajši brat je pokazal, da je boljši od starejšega. Spregovorila bova še o vaši knjigi, Ekonomija dobrega in zla. Kako naj definiramo ta dva moralna pojma v eksaktni znanosti ekonomije? Dobro in zlo sta dva pojma, ki sta ekonomiji prirojena. Ne moremo se jima izogniti, čeprav o tem ne govorimo. Saj veste, "Prvo pravilo kluba je: o Klubu golih pesti se ne govori" (gre za znan literarni in filmski citat iz knjige in kasneje filma Klub golih pesti op. av.) Če to prenesemo na najino področje pogovora: "Prvo pravilo ekonomije je to, da ne govoriš o etiki". Pragmatično so ekonomijo moji generaciji vselej razlagali, kot da v njej ni prostora za moralno. V smislu: delaj vse, kar želiš. Ne-

Tomaš Sedlaček med obiskom v Ljubljani (foto Primož Lavre)

ličine denarja. Na idejni ravni bi morala politika obrestnih mer preprečevati finančne zleme in stečaj: obresti in odločitve o odobritvi posojila naj bi namreč vselej bile skladne s tveganostjo posojila in finančnim stanjem dolžnika. Ta strategija pa se je izkazala za pravi polom. Zato pravim, da moramo biti vselej zelo pozorni, ko operiramo z obrestmi. Gre za tveganje, gre za hojo po robu. Aerosmith so v eni od svojih pesmi to poimenovali "Living on the edge". Hoja po robu pomeni tveganje, da padeš v prepad. Tega se včasih ne zavedamo dovolj.

Ko je družba preveč birokratska, se nam rodi Kafka, ko je preveč korporativna, se nam rodi hippy.

Hoja po robu pa ni povezana samo z ekonomijo. Njena podlaga je zelo pogosto v človekovi naravi. Stvaritelji ekonomskih visokih tveganij zelo pogosto hodijo po robu tudi v zasebnem življenju. Nedavno je Martin Scorsese postavil na platno življenje zloglasnega borznega srednika Jordana Belforta v filmu *Volč z Wall Streeta*. In želel je pokazati prav to. Za izjemno tveganimi borznimi operacijami je stal človek, ki je tudi svoje zasebno življenje jemal kot eno samo velike tveganje s številnimi ekscesi in v iskanju stalnega adrenalina.

Glajte, očitek, ki je letel vseskozi na Grke, je bil ta: vsi bi pom-

vidna roka bo poskrbela, da bodo tvoja dejanja imela učinkovite in koristne posledice. Nevidna roka dobiva v tem vidiku božanske razsežnosti: človek ne more vplivati na nevidno roko trga, ker samo ona lahko vpliva na človeka.

To je obdobje, ko je bil Steve Jobs še živ in je Siliciova dolina doživljala prvi bum. Nad nami je bilo jasno, modro in sončno nebo brez oblakov. In takrat je udarila kriza.

nožili svojo voljo do dela in svojo učinkovitost, bi ne bilo težav. S tem se ne strinjam. Tudi v tem primeru je pogled na ekonomijo zelo ozek in gre samo skozi številke. Gre za dogmatičen, religioški pogled na ekonomijo, v katerem so edini bog številke. To ni v redu. Zato tudi sam, ko mi postavijo vprašanje o verski opredelitvi, odgovorim: "Sem zmerni ekonomist" (smeh).

V svoji knjigi omenjate tudi svetopisemsko zgodbo o Jožefu, ki v Egiptu pojasni faraonu sanje o sedmih debeilih in sedmih suhih kravah. Spet gre tukaj za ekonomski nauk nekoliko keynesianskega tipa: v letih debelih krav je potrebno varčevati, da se ustvari zaloga za leta suhih krav.

Gre za preprosto zgodbo, ki jo razume tudi sedemletni otrok. Tukaj (skoraj) ni matematičnih formul, je pa zelo jasen nauk: v dobrih letinah nekaj prihrani za slabše čase. Mi pa se ekonomsko gledano obnašamo v nasprotju s tem. V ekonomsko ugodnih letih manično

trošimo. Potrošnja je celo višja od rasti in se zato zadolžujemo. Naukov Jožefove zgodbe je več. Meni je daleč najbolj zanimiva: antična družba brez ekonomskega znanja je šla skozi zelo težke ciklične faze ekonomske krize, kar je takrat prinašalo hudo lakoto. Kljub temu so vedno želeli, ne da bi ustvarili ene-

"Gre za tveganje, gre za hojo po robu. Aerosmith so v eni od svojih pesmi to poimenovali 'Living on the edge'. Hoja po robu pomeni tveganje, da padeš v prepad. Tega se včasih ne zavedamo dovolj dobro", pravi Tomaš Sedlaček. Tako hojo po robu je nedavno uprizoril Martin Scorsese s svojim *Volkom iz Wall streeta*.

ga samega centa dolga. Tega koncepta v našem miselnem svetu nimamo več; vse, kar poznamo, je samo zadolževanje, zadolževanje in še enkrat zadolževanje.

Postavlja se torej keynesianska dilema o umetno ustvarjeni kupni moči in umetno ustvarjeni potrošnji...

Pravzaprav te dileme danes ni več. Bila je prisotna pred leti, ko se je družba spraševala: "Ali naj uporabljamo mamilo zadolževanja?" Danes tega vprašanja ni več, ker je poraja novo: "Imamo sploh še dovolj tega mamila ali poenostavit zaloge?" Pomislite, da so finančne injekcije iz zadolževanja kot doza speeda za odvsnika: gre za pozivilo, ki poganja naprej zahodni svet, a zaloge te substance izginjajo s polic. Enostavno, sredstva za kreditiranje vse bolj poenostavit. Fiskalna in monetarna politika sta izčrpani. Vsa sredstva smo preusmerili v ekonomijo, obrestne mere so na ničelni ravni. To je nevezdržno.

A se da sploh varčevati danes, ko smo v obdobju suhih krav? Seveda. Gospodarstvo je treba stabilizirati, ne optimizirati za vsako ceno. Morali bi ustvariti presežke in jih tokrat uporabiti za poplačilo dolgov, ne pa za potrošnjo. V nasprotnem primeru bo naslednja kriza usodna. Pa ne glede na to, od kod bo udarila: Ukrajina, finančna kriza, bančna kriza... usodna bo, ker bo naš sistem implodiral. Sploh ne bo potrebno, da bi nas kdo napadel. Gospodarstvo preživi brez rasti, ne more pa preživeti ob tolikšni zadolženosti.

Torej, vaš recept: stabilizirati gospodarstvo in drastično zmanjšati zadolženost. Drži?

Da. Rast je pomembna, a nikor ne trdim, da gre za prioriteto. Morda bi na lestvici potrebnih stvari dal na sedmo mesto. Prej je potrebno poskrbeti za stabilizacijo, za enakost, za pravičnost in še nekaj takih

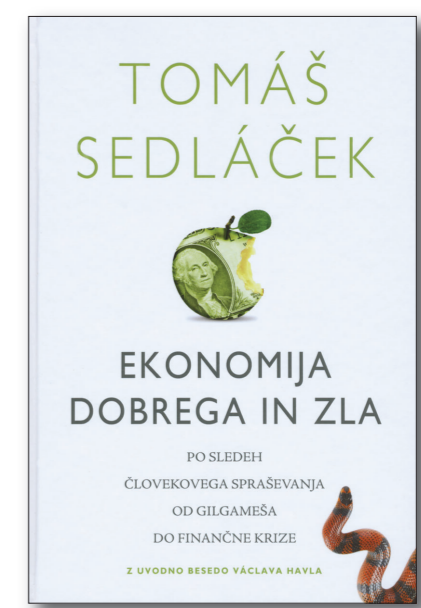
stvari. Naša družba mora to razumeti. Jaz verjamem v nevidno roko. Ne gre pa za nevidno roko trga, temveč za nevidno roko, ki ureja širše odnose v družbi. Ko je družba preveč birokratska, se nam rodi Kafka, ko je preveč korporativna, se rodi hippy. Gospodarstvo lahko najde primerne partnerje in umetnosti: to se je zgodilo leta

1989, ko so študenti, umetniki in civilna družba odločilno pripomogli k rušenju berlinskega zidu. Včasih politika pomaga finančnim: to se zgodilo leta 2008. Skratka, nevidna roka obstaja, a presega samo ekonomijo.

Je torej zahodni človek po vašem mnenju pretirano zožil obseg nevidne roke?

Zahodni človek je okoli ekonomije in trga ustvaril fetiš. Tako je bil pred 400 leti fetiš religija. Pred dvesto leti so bil fetiš taktarne družbe državno ozemlje: milijoni vojakov in civilistov so umirali zaradi "potrebe" po širjenju državnega ozemlja, ki se je ponekod imenovali življenjski prostor države in naroda. Danes je fetiš preskočil iz geografske rasti na ekonomsko rast. V trenutku, ko ti neki pojmi ali neka ideja postajata fetiš, se v tem pojavi zlo. In v tem je tudi bistvo dogora in zlo, o katerem govorim.

Andrej Černič

Čehi, zmes vojaka Švejka in Jana Husa

Češka je bila vselej znana tudi kot Bohemija. Mimo dejstva, da bi s tem imenom, ki je tako skrivnostno, na Češkem sploh ne potrebovali marketinga, moram priznati, da je v Čehih močno prisoten subverziven in kritičen bohemski duh. Mimo tega pa

Jan Palach

Jan Hus

smo zelo miroljubni: ker živimo med Rusi in Nemci, nam je jasno, da je brezpredmetno, da bi se z njimi kregali. Smo kot hobiti, ki dobro vedo, da se ne smejo vmešavati v zadeve velikih čarovnikov. To je pač naš duh: zaradi tega smo morali iti v številne kompromise, recimo v času druge svetovne vojne. In to, verjamem, ni bilo najbolj junaško. Naše junaštvo se meri drugače: vselej smo bili skeptični do prevladujoče ideologije. Navzven smo morda posameznim oblastnikom kimali, do njih pa smo bili vselej kritični. V času komunizma je bil političen trenutke, ko si nekoliko bolj svobodno izražati svoje prepričanje, pivo s prijatelji po delu. Tudi če so te potem zaslišali, si se lahko izgovorili, da si pač spil pivo ali dve preveč in da se ne spomniš, da bi res rekel kaj od tega, kar ti je bilo očitano. Marsikdo pravi, da smo Čehi zmes vojaka Švejka, ki je stal človeško življenje. Če gremo po arhetipih, se je Jan Palach nazvel Husovega junaštva. Jasno je, da morajo biti v radikalnih trenutkih storjenke radikalne stvari. Švejek je po drugi strani zabavljac. Čehi smo taki: uspeh dosežemo s taktiko, ki ne predvideva direktnega napada, ampak s strategijo, ki nas naokoli in po stranskih poteh pripelje do cilja.

Dobry vojak Švejka

BODI ČLOVEK!

Stražar pravi: "Prišlo bo jutro, četudi je noč!" (Iz 21,12)

Za bolj poglobljeno vero

Človekova razpetost med religijo in vero

Če imamo religijo kot nekakšen konstrukt ali ogrodje, vero pa kot osrčje, se človek v svojem odnosu do Boga venomer giblje med tema dvema poloma. Znotraj skupnosti zelo radi grajamo okostenelost religijskih struktur, premalokrat pa se zavedamo, da je tudi korak v smeri priznavanja samo vere brez religije korak, ki je lahko poguben. Človek, ki se sklicuje zgolj na osebno vero in svoj odnos s Presežnim, ne priznava pa religije, kaj hitro postane bodisi skrajnež bodisi fanatik. Lep zgled boja proti napačnim strukturam religije vidimo v ubožcu iz Assisija, v Frančišku, čigar zgled ponovno odkrivamo. Omenjam ga zato, ker se v pisanju ne bi rad omejil le na religijo, ki ji sam pripadam. Frančišek nagovarja in je spoštovan tudi pri muslimanih, po pobudi papeža Janeza Pavla II. pa je tudi tisti, ki po toliko letih zbere svetovne religije v

molitvi za mir. Ta ubožec bi kaj kmalu postal bodisi fanatik ali pa verski skrajnež (in kakšna okostenela zakristijska figura mu še danes to očita), če bi se skliceval zgolj na svojo vero. A manjši bratje so

ostali znotraj struktur Cerkve. Ponižni Frančišek se odpravi do papeža in pri njem dobi dovoljenje za svoje delovanje. Zanj vere ni brez religije, čeprav je religija v tistem času doživljala verjetno večjo krizo, kot jo doživlja danes.

Na drugi strani vsaka religija nujno potrebuje vero. Ta tema je lepo prikazana v Svetem pismu in zagotovo lahko nagovarja vse svetovne religije, ne zgolj krščanstva.

Vrči v Kani (Jn 2) so prazni. Kristus ne oplemeniti samo vodo, ki je namenjena za očiščevanje, posredno opozori, da se izpolnjevanje postavave opušča. Kamniti vrči, kot je bila kamnita postava, postanejo uporabni za čudež šele, ko jih ponovno napolnijo z vodo. Nato pa pride na vrsto vera, ki nam je podarjena in ki je tista, ki napolni to kamnino z življenjem. Ezekiel lepo zapiše: *Odstranim kamnito srce iz vašega telesa in vam dam meseno srce* (Ezk 36,26). Pozorni moramo biti, da Bog sicer res odstrani kamnito srce, vendar zgolj zato, ker ga na neki način okrepi in oplemeniti. Struktura – srce – pa v človeku ostaja.

Vernik je postavljen v strukture religije in živi svojo vero. Kdor se preveč zaplete v te strukture, pozabi na sočloveka. Če malce razširimo misel, da je človek pot Cerkve, lahko rečemo v nekakšnem medverskem dialogu, da je človek pot religije. Človek, ki pozabi na religijo, izgubi svojo strukturo in trdnost. Križarske vojne so se izrodile, ko je človek

Vernik je postavljen v strukture religije in živi svojo vero. Kdor se preveč zaplete v te strukture, pozabi na sočloveka.

pozabil, kaj je bil sploh osnovni namen. Današnje križarske, večinoma islamske vojne so znak, da človek še vedno pozablja na religiozne strukture. Ne morem namreč sprejeti, da je vsega kriv islam kot tak. Kriv je fanatizem, ki ga izrablja v svoje osebne, lastne namene, pod krinko prave vere. Fanatik ni zmožen misliti na celotno skupnost. Svoj "odnos" z Bogom (ta je sicer le namišljen) postavlja pred druge. Ni zmožen pomisliti, da je tisti, proti kateremu se bori, njegov bližnji. In da je celo znotraj njegove skupnosti brat, ki se bori v življenju na drugačen način, na način ljubezni do bližnjega. Ko sem bil pred nedavnim prisoten na pogrebu muslimana, ki so ga pokopali štiri katoliški duhovniki, pri maši zadušnici pa smo sedeli skupaj v cerkvi,

sem dobil živ dokaz, da smo zmožni skupnega bivanja v spoštovanju in pravi ter resnični veri. Kristjani se sicer lahko postavljamo, da smo verjetno najbolj izrazita religija ljubezni. Utemeljuje nas ljubezen do Boga in do bližnjega. A tudi mi nosimo črne madeže zgodovine, ko so pozabili na vero in so živeli religijo, in obratno, ko so religijo pozabili in so pod krinko vere počenjali marsikaj. Kristus pravi, da postava ni razvezana, pač pa dopolnjena! (Mt 5,17) Naša religija, katere konstrukcija je Cerkev, tudi s svojo hierarhično strukturo, je oplemenitena z vero slehernika. "Cerkev je mati, ki nas uči govoriti jezik vere", pravi Benedikt XVI.

Matevž Vidmar

Priča smo zmešnjavi na področju politike, ekonomije, seksualnosti, kulture in religije. Zmešnjava je tudi na področju besed in pojmov. Beseda "religija" nima samo enega pomena. Vsak človek je religiozno bitje. Tudi najbolj zagrizeni ateisti ne morejo brez religije in si izmišljajo religije brez vere v Boga; religije, ki temeljijo na veri v bogove. Pomislimo na njihove parade, čaščenje simbolov in kult določenih voditeljev. Vsak človek je tudi duhovno bitje. Vprašanje je le, za kakšno duhovnost se ogreva in odloča; za krščansko duhovnost ali za sekularizirano novodobno duhovnost, ki je pomešana z vraževerstvom in magijo. Hudič je premeten in se skuša polastiti najbolj svetih stvari; družine in razlik med moškim in žensko, pa tudi religije. Potrošniška ideologija izvaja "kulturocid" nad vsemi drugačnimi vizijami človeka, kot je potrošniška vizija. Ustvarila je nove katedrale – velike trgovske centre in z njimi povezane obrede. Že na parkirišču te sprejme prijetna glasba, v preddverju lahko izbiramo med različnimi vozički in košarami, da o izbirah na policah niti ne govorimo. Ob nakupovanju smo načeloma vsi enaki; vsi imamo enake vozičke in košare, vsak lahko da v voziček artikle, ki so na razpolago. Na koncu je seveda potrebno plačati, zraven pa dobiš še kakšne novodobne odpustke, podobice,

pike, točke, bone ali celo brezplačne srečke. Kdor želi biti velikodušen, ob izstopu iz trgovine lahko prispeva v košare za dobrotelne ustanove. Da doživimo še večji predokus nebes, se po izstopu iz potrošniškega svetišča lahko v enem izmed barov odločimo še za kavico in poklepemo s prijatelji.

Med religijami in vero v enega Boga Komu verjamem?

marksistov in komunistov. Komunistična revolucija ni uspela, ker so otroci in vnuki komunistov postali največji tajkuni, oligarhi in kapitalisti.

In nakupovanje v trgovinah? Ekonomska kriza, vojne in množice ljudi, ki umirajo zaradi revščine, nas opozarjajo, da v potrošniški religiji ni trdne varnosti. Če razsvetljenska država ne bo imela denarja za zdravstveni, socialni in pokojninski sistem, se tej množici lahko čez noč pridružimo tudi sami. Zelo hitro smo lahko vrženi iz raja. Kdo nam bo pomagal takrat? Vsak človek hrepeni po varnosti, ki nam jo lahko zagotovi le Bog. Cerkev naj bi bila svetilnik in smerokaz k tej Skali in Temelju, a žal lahko tudi krščanske skupnosti zapadejo v "religijo", ki časti denar, čast, moč, vpliv in navidezno, zunanjo varnost, ki ni odprta za solidarnost. Tako kot imamo na policah v trgovinah na desetine vrst kruha, mleka in vina, lahko izbiramo med desetimi in desetimi različnih vrst religije. So vse sprejemljive? Za katero se

bom odločil? Kakšne so moje dosedanje izkušnje s tovrstnimi artikli? Koliko mi posamezna religija pomaga vstopiti v stik z resničnostjo? Me posamezne religije vodijo celo proč od resničnosti, v svet prividov, iluzij in lažnega upanja? Komu verjamem? Kdo mi lahko odpusti grehe? Nekatero religije zahtevajo od svojih pripadnikov pobijanje nasprotnikov, še več, pobijanje vseh, ki niso naši. Islamizem, ki je ustvaril svojo islamsko državo, v imenu Alaha zahteva pobijanje vseh, ki niso islamisti; zahteva pobijanje kristjanov, jazidov in celo muslimanov. Samomorilni teroristi verjamejo v ideale islamizma, za te ideale so pripravljene žrtvovati svoja življenja, prepričani so, da bodo v trenutku smrti šli naravnost v nebesa, kjer jih čaka množica deklet, nebeška svatba in neskončno užitek. Njihovi družinski člani pa se po njihovi smrti veselijo že na zemlji. Kako velika, močna in občudovanja vredna vera! Hvala Bogu, da imam drugačno pamet in je to zame nesprijemljivo. Toda ali imam tako trdno vero kot oni, v to, kar verujem jaz? Kaj posamezni religiji omogoča, da preraste posvetnost, ideologijo in totalitarizem? Samo to, da gre iz sebe ven; to, da se ne vrtimo okoli sebe, da ne služimo sebi, temveč se vprašamo: "Kaj lahko dobrega storim drugim? Na to nas opozarja tudi papež Frančišek. Kdaj to zmoremo? Le, če se zavedamo celovite resničnosti, če se zavedamo totalnosti. Paradoksalno je, da nas pred totalitarizmom lahko obvaruje le zavedanje totalnosti, tudi tega, da Bog ljubi vsakega človeka; zavedanje tega, da smo med seboj vsi ljudje bratje in sestre. Če je to naš "credo", potem verjamemo, doživljamo in izkušamo, da Bog tudi po nas odrešuje svet.

Bogdan Vidmar

Potrošniška ideologija izvaja "kulturocid" nad vsemi drugačnimi vizijami človeka, kot je potrošniška vizija. Ustvarila je nove katedrale – velike trgovske centre, in z njimi povezane obrede.

Ta nebesa žal niso dostopna vsem. Vemo, kako se tragično, pa tudi tragikomično končajo razni totalitarni režimi. Če bi se sedaj pojavili pravi in zagrizeni komunisti,

O potrebnem spreobrnjenju k živi veri

Vera in religija v misli p. Rupnika

Marko Ivan Rupnik se v svojih umetninah in razmišljanju pogosto loteva vprašanja religije in vere. Prepričan je, da je za krizo krščanstva v sodobnem času krivo prav to, da je vera v mnogih primerih in segmentih pristala na ravni religije, zato tudi ne more in ne zna nagovoriti sodobnega človeka. Nekateri teologi, npr. Danielou, Congar, ugotavljajo, da se je to zgodilo, ko je nastala imperialna Cerkev in so prišli vanjo ljudje brez vsake izkušnje novega življenja v Kristusu in njegovega odrešenja. Ponudili so jim ideje in pravila, kakšno naj bo njihovo moralno življenje, niso pa jim dali moči in jih odprli Božji ljubezni ter Modrosti, da bi se moglo zgoditi njihovo spreobrnjenje. Papež Frančišek je odločno pokazal, da je treba nehati z določeno držo religije ter ideologije, ki jo spremlja, in se odpreti veri.

Razodetje vere

Na mozaiku v župnijski cerkvi v Vrhpolju pri Vipavi je p. Rupnik predstavil zanimivo pot od religije k veri, kar je pomemben napor za krščansko skupnost in za vso Cerkev. Njegovo razkrivanje religije se začne pri čudežu spremenitve vode v vino na svatbi v Kani Galilejski. Dogodek je pomemben, ker je na začetku Janezovega evangelija in nekako napoveduje, da želi Jezus zamenjati vse, kar se je v Izraelu ujelo v religijo: obrede, odnose, duhovništvo. Jezus tu razodene novo vero, ki jo predstavi s podobo neveste in ženina. Ta podoba je že v stari zavezi predstavljala odnos med Bogom in človekom. Pri prerokih in v Visoki pesmi je ta odnos upodobljen z odnosom med možem in ženo. Rupnik razlaga, da ko se Marija obrne k Jezusu in mu naznani zadnji dve besedi stare zaveze: "Vina nimajo", pove s tem, da je v religiji stare zaveze zmanjkalo okusa življenja, moči, veselja in ustvarjalnosti. Aleksandrijski starokrščanski teolog Origen razmišlja, da med možem in ženo ni bilo več ljubezni.

Religija kot golo pravilo

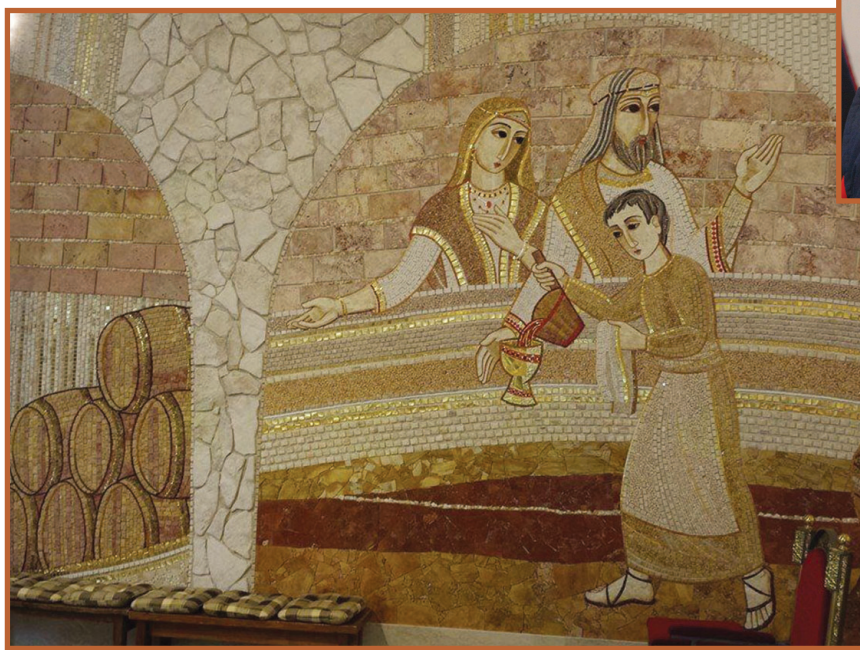
V Rupnikovi upodobitvi zelo izstopa šest velikih lončenih vrčev za vodo, ki predstavljajo starega človeka religije. Ob branju aleksandrijskih cerkvenih očetov je mogoče v teh vrčih prepoznati podobo Mojzesove postave, ki je bila postavljena, da bi očistila ljudstvo in ga povezovala z Bogom. Po izvrševanju postave bi se moral obnavljati zavezni odnos Izraela z Bogom. Toda ti vrči nimajo več moči za združevanje z Bogom. Številka šest je bila v judovski simboliki podoba

nemoči in razočaranja, ker je številka nepopolnosti, še ena manjka do popolne sedmice. Rupnik vidi v teh vrčih podobo religije, ki je postala golo pravilo, zahteva po ohranjanju tradicije in uresničevanju določenih zakonov, ki predstavljajo lepo podobo človeka v družbi. Taka religija v bistvu uči teorijo, ki se je potem ne upošteva v življenju, čeprav morajo ostati njene zahteve nedotakljive.

Nemočna religija

V krščanstvo se je v zadnjih stoletjih vrinilo veliko religije in jo srečujemo na različnih področjih verske prakse. Rupnik ob tem razmišlja, da pri mnogih pridigah opazimo ponavljanje drže: tako

mnogih škofijskih in župnijskih posvetovanj, ki najprej analizirajo stanje, potem pa pokažejo, kaj bi morali narediti: to je treba, to moramo! Navadno pa ni zapisano, kdo bo to naredil in kako bo do tega prišel, kakšna bo njegova duhovna pot in na kakšen način se približati bivanjski ter verski izkušnji ljudi. Podoba praznih vrčev, ki stojijo pred Marijo na mozaiku v Vrhpolju, kaže na

Na mozaiku v župnijski cerkvi v Vrhpolju pri Vipavi je p. Rupnik predstavil zanimivo pot od religije k veri, kar je pomemben napor za krščansko skupnost in za vso Cerkev. Njegovo razkrivanje religije se začne pri čudežu spremenitve vode v vino na svatbi v Kani Galilejski.

bi bilo treba, tako je treba, morali bi narediti to, ono. Zatem pridigarji pritisnejo na moč volje, da bi ljudje to uresničili in dosegli. Ko se religija izvotli in propade, ostane gol moralizem, kaj bi bilo treba narediti. S tega vidika so zanimivi sklepi

novega človeka, ki se bo rodil iz njegove rane. Ta človek bo živel svojo človeškost na način Boga, kakor jo je živel Kristus. To pomeni, da jo podari in spremeni v ljubezen.

Pot vere

To pot vere predstavlja očak Abraham, ki veruje in se zaveda, da je Bog prvi v vseh okoliščinah življenja. Ne moremo se sami ljudje dokopati do Boga in postaviti načrtov, kaj bomo delali, ampak jih postavlja Bog in mi z njim sodelujemo v pokorščini vere. Zato je bil Abraham kljub grozni muki pripravljen Bogu darovati tudi svojega edinca, ljubljenega Izaka. Samo na tak način bomo mogli biti obujeni od minevanja in smrti. Ko umremo v žrtvi, prejmemo razsežnost ljubezni, ki traja večno in ne zaide. V moderni dobi smo nekako prešli na religijo in filozofijo. Na mesto osebnega Boga je prišla filozofska ideja, potem pa še neko čustvo. Kristus pa nas je prišel odrešiti od religije in moralizma. Prizadeval si je, da bi dal temelje veri in odpravil vsako obliko prisile.

Celoviti pogled Modrosti

Tak celoviti pogled na življenje z vidika vere predstavlja Božja Modrost, ki je Božji pogled na svet še pred začetkom sveta in jo cenijo naši vzhodni bratje. Božja Modrost se po eni strani po Kristusu spusti v zgodovino, po drugi strani pa ostane intimna Bogu in vsakemu človeškemu bitju. Na Zahodu se je izgubila ljubezen do Modrosti, ker smo dali prednost ideji, logičnemu sklepanju, abstrakciji. Dali smo prostor religiji in moralizmu, ki je hotel v moči svoje volje urediti življenje. Mučili smo se s svojo moralno in delni kompromise. Zato se je nemški filozof Nietzsche upravičeno vprašal, zakaj niso kristjani veseli ljudje. Svet nas pozna po pravih in etičnih zapovedih, ne pozna pa nas po veselju, ki kaže na novo bivanje v Kristusu in v njegovem odrešenju. Bog nas je ustvaril in poslal svojega Sina na svet, da bi imeli srečo, da bi se srečali med seboj, potem ko smo se srečali v Kristusovem telesu.

Tako se s pogledom uprtim k Očetu in v skupnost življenja, proti kateri potujemo, začena obnavljati izkušnja vere, ki pušča za seboj imperialno strukturo in način verovanja ter se usmerja k majhnim korakom odrešenja za novo, osvobodeno življenje v ljubezni. Mozaične upodobitve p. Rupnika in tudi radijski misijon, ki ga je imel v postnem času na Radiu Ognjišče, so povabilo kristjanom in vodstvu Cerkve, da bi se usmerili od religije k veri in prinesli nov veter v hudo kulturno in civilizacijsko stanje sedanjega trenutka.

Primož Krečič

(Je islam sploh lahko drugačen, kot si ga je zamislil Mohamed?)

Zelena ruta ter zvezda in lunin krajec

Se je 11. septembra 2001 s terorističnim napadom na World Trade Center v New Yorku, ki je terjal nad 3000 življenj, začela 3. svetovna vojna? Je bil datum napada premišljeno izbran kot dan maščevanja nad zmago habsburške monarhije, ki je v bitki pri Sentu, 11. 9. 1697, porazila osmansko vojsko? V Regensburgu je papež Benedikt XVI., 12. 9. 2006, manj kot pet mesecev po začetku svojega pontifikata, spregovoril o razlikah med judovsko-grško-krščansko mislijo in islamom. Muslimani so na papežev govor reagirali zelo agresivno. Tudi mediji po vsem svetu so bili edini v obsodbah papeža, ki naj bi žalil muslimane in napadel islam. Papeževe besede so označili kot tragične in nevarne, kot besede, ki širijo versko nestrpnost in sovraštvo. Potekala je prava kampanja za kriminalizacijo Ratzingerja. Potrudili so se tudi karikaturni in satiriki: papeža so prikazovali kot Drakulo s krvavimi usti, kot prašiča, kot Satana, kot častilca Opice, pozivali so k njegovemu obglavljenju in križanju. Diplomati muslimanskih držav so papeža označevali kot človeka predsodkov, ignoranta, sodelavca izraelske in ameriške invazije nad muslimani, ga enačili s Hitlerjem in Mussolinijem. Od papeža so zahtevali, da se za izrečene besede opraviči. Verski voditelji islama so papeževe besede označevali kot žalitev Mohameda. "Zaprte papeža" in "Papež mora umreti"! so kričale orkestrirane muslimanske množice in pri tem sežigale papeževe slike. Gorele pa niso le papeževe slike, ampak tudi krščanske cerkve. Od tedaj je bilo umorjenih na tisoče "krščanskih psov" v Libiji, Somaliji, Iraku, Turčiji in drugod po svetu. Vsega tega nasilja mediji seveda niso obsojali, saj je bil po vsej verjetnosti, po njihovem prepričanju, zanj odgovoren in kriv papež. Glasniki islama so napovedali: "Služabniki križa, pričakujte poraz, muslimani bodo osvojili Rim, kot so osvojili

Konstantinopol!"

To, da so bili proti papežu Benediktu XVI. islamisti, je razumljivo, čeprav verjetno nihče ni pričakoval takega nasilja islama nad kristjani po vsem svetu, saj naj bi bil islam religija miru. Je

Glasniki islama so napovedali: "Služabniki križa, pričakujte poraz, muslimani bodo osvojili Rim, kot so osvojili Konstantinopol!"

manj pričakovano, da so bili zaradi govora na univerzi v Regensburgu, proti papežu tudi intelektualci na Zahodu, med njimi tudi katoličani? Je med Zahodno laicistično ideologijo in islamskim fundamentalizmom glede avtoritarnosti sploh kakšna razlika? Kaj je papež v govoru pravzaprav povedal? Povedal je, da je temelj vsakega dialoga razum;

tudi dialoga med religijami, tudi dialoga med kristjani in muslimani. Pogumno je povedal, da je temelj resničnega dialoga verska svoboda, ki vključuje tudi pravico do spreobrnjenja, da je potrebno razlikovati med versko in politično oblastjo. Soočil se je z džihadističnim razumevanjem religije in povedal, da je sovraštvo in fanatizem patologija religije in je v nasprotju z Bogom. Bog se ne more veseliti krvi, brezumno ravnanje je Bogu tuje.

Je dialog sploh možen, če ni dovoljeno postaviti ključnih vprašanj in izmenjati svojih pogledov? Je sprejemljivo, da se mora francoski filozof Robert Redeker, ki je zagovarjal papeža, zaradi groženj islamistov, skrivati? Je prav, da je zaradi svojih stališč izgubil profesuro? Kje je svoboda razmišljanja in govora? Zakaj je tudi na Zahodu prepovedano izražati kritike v odnosu do islama,

ponekod pa tudi do homoseksualnosti, teorije genderja in drugih vprašanj?

To, zaradi česar je papežev govor v Regensburgu dvignil največ prahu, je bil citat srednjeveškega bizantinskega vladarja Manuela II. Paleologa, ki je vladal od l. 1391 do l. 1425 in je v letih 1390, 1391 in 1392, v 26. kontroverzah soočil svoja krščanska stališča z izobraženim Perzijcem. V sedmem razgovoru pravi: "Pokaži mi, kaj je Mohamed prinesel novega, našel boš samo slabe in nehumane stvari kot njegovo navodilo širiti vero, ki jo je oznanjal, z mečem". "Tretja svetovna vojna" ali kakor koli jo že imenujemo, je tudi vojna znotraj islamskega sveta. Se bodo muslimani odločili za islam, ki bo upošteval tudi razum, pravico do razmišljanja in javnega opredeljevanja, zavzemanje za pravično družbeno ureditev vseh državljanov, svobodo veroizpovedi, tudi svobodo prestopa v drugo religijo? Ali pa je pravi islam le ta, ki ga zagovarjajo islamski fundamentalisti, integralisti in džihadisti - islam, ki ima za cilj z nasiljem in ustrahovanjem vsiliti svojo vero in družbeno ureditev celotnemu svetu? Če je islam le-to, žal to potrjuje tudi Mohamedov zgled, potem je imel Manuel II. Paleolog, prav. To tezo doslej potrjujejo reakcije islamistov na papežev govor v Regensburgu, pa tudi letošnje čistke kristjanov, jazidov ter drugih manjšin v Iraku, Siriji in drugod po svetu. Zadnja grožnja Abu Bakr al-Baghdadija, glasnika kalifata, je: "Zavzeli bomo vaš Rim, razbili vaše križe na koščke, vaše žene odpeljali v suženjstvo".

Če to drži in glede na to, da je islamizacija Evrope, gledano z vidika današnje natalitete, nezaustavljiv proces, se kristjani v Evropi lahko začnemo pripravljati na to, da bomo kot manjšina živeli v državah s šeriatskim pravom, tudi na sekanje naših glav. Nekateri, najbolj napredni, bodo rdečo ruto zamenjali z zeleno, rdečo zvezdo pa z zvezdo in luninim krajcem. Napredne feministke, ki so vedno v koraku s časom, si bodo zakrile svoje čare z dolgimi oblačili in na ulicah evropskih mest nadomestile slavne parade ponosa.

Bogdan Vidmar

Vzeti si čas za družino

Prezaposlena mama

Ali v izvirniku: *Just too busy...* obstaja knjiga avtorice Joanne Kraft (<http://joannekraft.com>), a jazraje poslušam polurne oddaje na FamilyLife (www.familylife.com) in ta je ena od tistih, ki mi je dala misliti. Ne gre za globoko, filozofsko razmišljanje, temveč za preprosto in praktično odločitev neke mame in nekega očeta, ki sta razumela, kaj je prioriteta njunega zakona. Na temeljnih seminarjih Družine in Življenja (www.diz.si) udeležence spomnimo, da je ena največjih otrokovih potreb - potreba po varnosti in sprejetosti - v največji meri izpolnjena s tem, ko otrok vidi, da se imata mama in oče rada. Da v njegovi družini vlada ljubezen - najprej med starši in nato še v odnosu starši-otrok. Joanne, mati štirih otrok, je v svojem življenju občutila nezadovoljstvo in ga pripisala preobremenjenosti, prezaposlenosti. Svoje simptome prezaposlenosti je zbrala v naslednji seznam - razpoznam v njem svojo prezaposlenost?

10. Bila sem maratonec. Pa ne, da bi zares tekala, ampak neprestano sem hitela. In moji otroci so hoteli ob meni. Začelo se je navsezgodaj z vstajanjem in s pripravo zajtrka - vendar se je nadaljevalo skozi ves dan in vse dni, praktično brez počitka, brez umirjenosti.

9. Nisem pripravljala obrokov. Vsaj ne zdravih. Najraje sem nakupila vrečo pripravljene hrane. Kaj šele, da bi imeli umirjeno skupno večerjo.

8. Bila sem utrujena. Resnično utrujena. Tako zelo utrujena, da sem včasih pogledala na popisan koledar in rekla svojemu možu: "Ko bi le nekako preživeli do naslednjega četrтка". Vendar to ni življenje, ki naj bi ga živila. Živila naj bi srečno, življenje nam Bog daje, da ga uživamo, je tako?

7. Hiša je postajala... zanemarjena. Tudi osnovne stvari, kot so navadna hišna opravila glede čistoče, niso prišla na vrsto...

6. Otroci so vedeli, ko je bila mama pod stresom. In velikokrat je bila pod stresom. Takrat mama ni bila prijazna...

5. Z možem nisva imela zmenkov. Največ, kar sva dosegla, je bilo ležanje na kavču, medtem ko je hčerka vadila - saksofon. Za

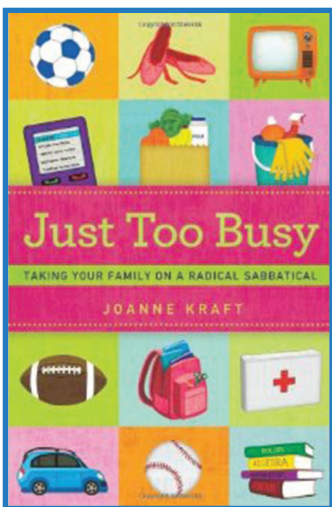
4. Starševska slaba vest. Imela sem slabo vest, da se nisem dovolj ukvarjala in družila z otroki. In to je najbolj občutila moja denarnica... kupovanje nepotrebnih daril - časovnega, hišnega, kakršnegakoli. Vendar nisem želela takega življenja.

3. Kaos je postal moj prijatelj. "Normalno" sem se počutila le, če sem bila sredi nereda - časovnega, hišnega, kakršnegakoli. Vendar nisem želela takega življenja.

2. Mrmranje refrena *Jezus, vodi moje življenje* medtem ko sem hčerko vozila k skavtom je štel kot moja osebna jutranja molitev z Gospodom. Seveda sem to opravičevala, češ Gospod mi je dal otroke in bo to gotovo razumel. Saj razume, vendar sem jaz potrebovala Njega, čas z Njim, njegovo Besedo. To je kot kisik v zraku, ki ga dihamo...

1. Ko je moja 17-letna hčerka odšla iz svoje sobe s svojimi ključi v rokah..., sem se zgrozila, kako hitro je minilo teh 17 let. Kdo je ukradel teh 17 let? Kje sem bila ves ta čas? Kaj sem počela?

Joanne in njen mož sta se odločila, da naredita enoletni odmor od postranskih aktivnosti. Naj bo to košarka s sodelavci, hčerkinе baletne vaje ali kakšna druga

aktivnost, ki ni nujna in zahteva prevoz - vse sta odpovedala. In je bolelo. Še posebej pogled hčerke, ko se je morala odpovedati sezoni nogometa kljub trenerjevim besedam: "Računam nate naslednje poletje!" Dokaj jasna meja - kar zahteva prevoz in tako trati čas staršev. Zanimiv poizkus... a ne samo to. Če pomislim, koliko ljudi je to nagovorilo, da ima danes Joanne svojo spletno stran, da je napisala svojo knjigo, ima pričevanja tudi večkrat na mesec... očitno smo ljudje tako zaposleni, da spregledamo tudi tako preprosta načela, kot je to, da naj se imajo starši najprej radi - in da za to potrebujejo ČAS.

Mitja Stantič

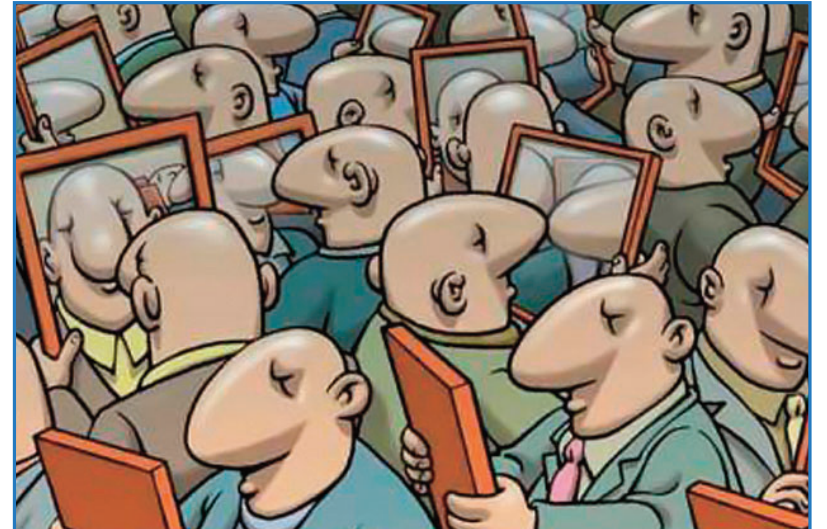
odnos med možem in ženo je nevarno, če dovoliva, da postranske aktivnosti otrok jemljejo čas najinemu odnosu.

Med psihično in duhovno vero

Da bi bila naša vera prava

O dveh vrstah vernosti smo že imeli priložnost spregovoriti in se zaustaviti v samem našem tedniku, vendar pa je prav, da še enkrat pozornost zaustavimo ob tem pomembnem vprašanju, ki je pravzaprav vedno vprašanje, ne le vprašanje današnjega časa. Težave v Cerkvi so resda bolj resne in kritične postale v zadnjih petdesetih letih, vendar je tudi prej bilo kar nekaj težav in zgrešenih pogledov, med njimi tudi prava in neprava vernost, ki ju mnogi danes označujejo kot vero in religijo. Mi bomo spet dejali, da gre za dva tipa vernosti ali vere, prava je duhovna vernost, neprava pa psihična vernost. S tem seveda mislimo, da gre duhovna vernost "na globoko", v duhovne globine, psihična pa ne. Če je včasih vladala zlasti težava pozunanjene in preveč sentimentalne vernosti, pa se je danes temu dodala še kaka prvina, nekoč in danes pa lahko govorimo o istem pojavu, ki ga označujemo kot psihično vernost. Zakaj "psihična"? Sledimo klasičnim razsežnostim človeške osebe, ki so fizična (materialna, telesna), psihična (duševna) in duhovna razsežnost, kar je med drugim veljalo tudi za sv. Pavla. Psihična duhovnost bo tako sicer šla dlje od le telesnega in materialnega, vendar pa se bo nekako zaustavila le na duševni razsežnosti. Psihična duhovnost je plod lastnega egoizma, saj tovrstna oseba nikakor ne izide iz svojega lastnega kroga. Gre za osebo, ki se giblje le okrog same sebe in svojih reči, kakor ju tudi zlasti zanimajo lastne težave. Sveti oče Frančišek je v tej smeri govoril o "avtoferencialnosti" - sklicevanju, posledično pa tudi navezovanju samo nase. Takšna oseba, ki ne more ven iz same sebe, kar je spet poudaril tudi papež, ne more priti do Boga, kot posledica vsega pa tudi ne more vršiti prave in altruistične ljubezni do bližnjega, četudi bi bila na zunaj še kako aktivna v dobredelnih organizacijah in podobnih rečeh. Jasno, da Cerkev ne more na noben način spodbujati takšne vrste vernosti, katere cilji niso, v zadnji instanci, v Bogu, temveč v iskanju čustev, emocij, občutkov, prevelikem čaščenju in nekritičnem sprejemanju te ali one posvečene ali karizmatične živeče osebe, pa tudi v senzacionalizmu in spektakularizmu. Kdor se gre tega, se zapira vase, če gre za skupino enako ali podobno "mislečih", pa lahko vse skupaj

postane neke vrste sektaštvo, njihov kult, ki mu potemtakem le stežka rečemo bogoslužje, pa postane le teatralnost in/ali spektakel, ki mu gospoduje osebna kreativnost. Kljub vsemu temu, kar smo dejali, pa je tovrstna vernost močno razširjena. Prava vernost, ki jo Cerkev spodbuja, je duhovna vernost. Mi bomo

Oseba, ki ne more iziti iz lastnega egoizma, nima oči za Boga, posledično pa ne za bližnjega in realnost.

ohtanili ta izraz, ker je izraz "osebna vera" problematičen, glede na vse tisto, kar smo prej našli. Duhovna vernost pa ni poduhovljena, temveč ima zelo praktične pozitivne posledice. Pravi odnos z Bogom vodi do pravega odnosa do bližnjega in stvarstva, kakor tudi do zelo realnega in treznega pogleda na življenje. Na blogu "Traditio Liturgica" nam pravoslavni vernik Pietro pogosto navaja duhovne smernice meniha Paisiosa z Athosa (1924-1994), ki je izredno čaščen v grškem svetu. Ta stavec vselej spodbuja ponižnost, majhnost in preprostost, kakor tudi ubogljivost v življenju. Duhovno življenje, če je pravo, ni oddaljeno od vsakdana, temveč je njegov del. Takole pravi stavec Paisios: "Ko se človek trudi izpolnjevati Božje zapovedi in dela na sebi, da bi se očistil počutnosti, tedaj se njegov razum razsvetli, doseže raven zrenja (kontemplativno raven, ki je duhovna intuicija Božje navzočnosti, op. a.). Potem se razsvetli tudi njegova duša in pride ponovno do tistega stanja, v kakršnem je bila pred padcem Adama in Eve..." Vse, o čemer govori, je le trud za posvečevanje sebe v okoliščinah, v katerih kot posamezniki živimo, v poklicih in dolžnostih, ki jih opravljamo. Če je vsak od nas član neke osnovne družine ali skupnosti, pa se potem zadeva razširi še na župnijo in naprej. Kdor je zares veren, se njegova vera ne bo kazala samo s prisotnostjo pri nedeljski maši, temveč bo dal sebe na razpolago Kristusu in njegovi Cerkvi tudi drugače, s talenti in darovi, ki jih ima. Pa tudi sicer bo živel - doma in v službi - v zavesti, da je pred Božjo navzočnostjo.

Andrej Vončina

Življenje po veri in iz nje

Življenje je največja vrednota

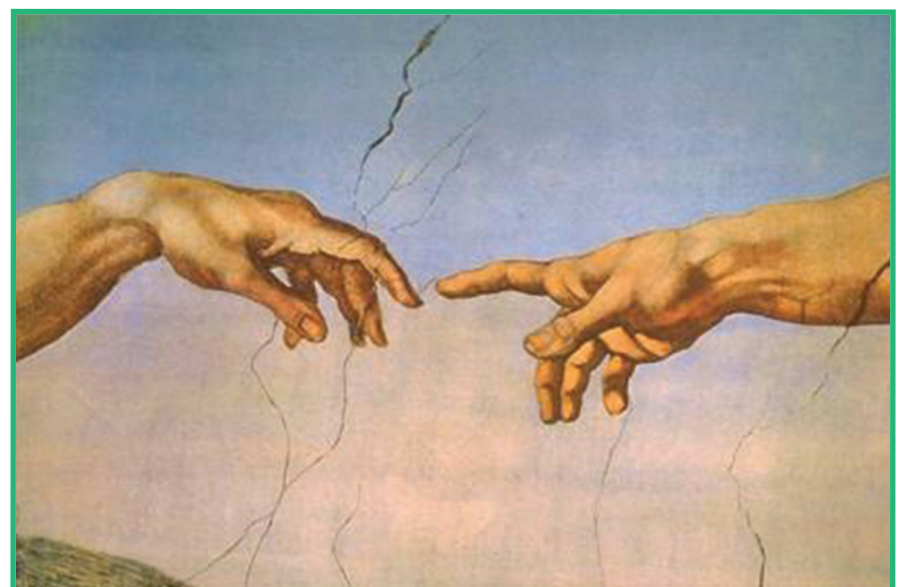
Življenje je največja vrednota, človek pa neskončna skrivnost. Zaradi svoje presežnosti išče in hrepeni po stvarih, odnosih, ljubezni, ki bi ga mogla uresničiti. A kot neskončna skrivnost se more v polnosti uresničiti samo takrat, če na stvari, odnose, ljubezen gleda skozi drugo neskončno skrivnost - Boga. Tega se danes mnogi zavedajo, zato posegajo po programih, ki nagovarjajo duhovno plat življenja. Programi so boljši in slabši, v praksi pa pogosto pride do težav in razočaranj. Predvsem zato, ker človek misli, da bo

program lahko živel s svojimi močmi. Eden od programov je zapisan tudi v evangeliju Jezusa Kristusa, za življenje po evangeliju pa je potrebna vera. Ko človek zahrepeni po presežnem in Bogu, se z Gospodom gotovo sreča. Gospod se razodene tistemu, ki ga išče z iskrenim srcem, o tem pričajo zgledi mnogih kristjanov. Pri nekaterih sta razodetje in osebno srečanje zelo močna, spremljajo ju znamenja. Vera je milostni dar. Ko se ga človek zave, ga več ne izpusti. Bistvo vere je v ljubezni in darovanju. Za življenje iz vere je

potrebna molitev, zaupen pogovor z Gospodom, v katerem Gospod spregovori srcu, da

človek zmore ljubiti v vsakdanjem življenju. Veliko bogastvo Cerkve so sveti zakramenti, po katerih Gospod obnavlja milostni dar vere. Tega programa torej človek ne živi iz svojih moči, ampak mu daje moč njegov Stvarnik, Gospod. Program, ki je zapisan v evangeliju, tako še zdaleč ni spisek pravil obnašanja, ampak gre za srečanje z Osebo, ki te popolnoma pozna in ljubi. Kdor sledi programu, dopusti, da ga Njegova ljubezen preoblikuje.

Jana Barba

Ko človek zahrepeni po presežnem in Bogu, se z Gospodom gotovo sreča.

Dr. Bernard Nežmah o politiki, dialogu, Trstu in Sloveniji

Nimamo tradicije počasnega tehtanja in odločanja

Dr. Bernard Nežmah je intelektualni popotnik. Raziskuje, se premika, ne zapira se v akademski svet. Z odprtimi očmi in ušesi hodi med ljudmi, zato je njegova družbena analiza ne le strokovno natančna, temveč temperamentna, človeško vihrava. Gostil me je doma, v mirnem naselju pod Šmarno goro, od koder je v center najboljše se peljati s kolesom. Rojen leta 1961 v Ljubljani, je tu diplomiral iz primerjalne književnosti in sociologije, se izpopolnjeval na Švedskem, magistriral in doktoriral doma iz sociologije. Bil je urednik na Radiu Student, glavni urednik Mladine, kolumnist in novinar Mladine, komentator na RTV Slovenija ter raziskovalec na Inštitutu Nove revije. Objavlja strokovne in znanstvene članke o politiki, sociologiji, lingvistiki, medijih in kulturi, kot docent predava novinarske predmete, za izstopajoče publicistično delo je dvakrat prejel Jurčičevo nagrado. Izdal je pet samostojnih znanstvenih in strokovnih knjig: *Kletvice in psolve* (1997; 2011), *Zrcala komunizma* (2007), *Jelcinovo Rusijo* (2007), *Ekosofe* (2009) in *Časopisno zgodovino novinarstva* (2012).

Kako razumete val nezaupanja v kasto politikov, češ da so pohlepni, zlobni, dobičarsko egoistični protipol ljudstva? Je to vzdušje povezano z ekonomsko krizo zataganja pasov ali gre razloge iskati v "stranpoth" politikov kot takih?

Izpostavil bi dva temeljna odnosa do politikov. Prvi je pogled mesijanstva, drugi pa satanizacija. Če začnem pri tem, obstaja serija spletnih odzivov, pri katerih ne gre za argumentiranje in presojanje o neki temi, temveč samo za etiketiranje. Politik je a priori negativec. Trenutno je najbolj ožigosan Janez Janša s svojo SDS, pred časom je bil npr. Gregor Golob iz Zares-a in LDS-a. Satanizacijska drža je stabilna, permanentna, kot bi se del ljudi hranil s stalnim izražanjem sovraštva in negativizma. Gre za obsedenost s politiki kot takimi, ne z njihovimi dejanji. Drugi fenomen, ki povzroča antipolitiko, torej mesijanstvo, je v Sloveniji veliko usodnejši. Na zadnjih dveh volitvah je zmagala stranka, ki je vstala iz nič. Kako lahko pretehtano voliš stranko, ki je do včeraj ni bilo? Mnogi verujejo v prihod političnega mesije, ki bo vse rešil kot drugačen, pravi politik.

Ali torej ne obstajajo slabi in dobri politiki?

Ustroj politikov je odvisen samo od volitev. Politik ne more biti apriorno dober, drugače bi imela vsaka država, če tako rečem, stranko poštenjakov, stranko krščanskih demokratov in socialnih barab. Gre preprosto za to, da bo politik, iz strahu pred porazom, skrbel za svojo držo in poteze. Problem Slovenije je ta, da ljudje ne volijo racionalno, temveč glasuje njih srce – tako v smeri sovraštva kot identifikacije z nekom, ki jih bo odrešil odgovornosti.

Da ostanem pri odgovornosti. V Italiji je v zadnjih letih nastalo politično, zdaj že parlamentarno gibanje, ki je pristaš direktne demokracije 2.0. Ali je to res evrop-

ska prihodnost ali ostaja predstavnostvo neizogibno? Zakaj tudi reprezentativna demokracija zahteva ozaveščenega in družbeno angažiranega volivca?

Tudi kdor ne spremlja politikov, lahko stopi na volišče in je nad njimi ogorčen. Če karikiram: ali bi bilo potrebno zamenjati volivce, ne pa politikov? Z neposredno demokracijo je zavel smislen veter, pomislimo tu na Ljubljano. Župan Jankovič zamenjuje ploščice na osrednjem trgu in osrednjo mestno arterijo spreminja v drevored, pri čemer na drugih lokacijah drevesa mirne duše seka. Ne gre za novo ljubezen do dreves, temveč za nov biznis – 8 milijonov vredno investicijo, ki je za skupnost povsem irrelevantna. Podpisal je en človek, ljudje pa bi morda rabili bazen, smučišče, telovadnico. Politika je izbira med večjimi možnostmi, zato se mi zdi referendum kot simbol udeležbe ljudstva genialen izum. Odločitve prenese iz ozkega kroga izbrancev v širšo družbo. Ena izmed značilnosti partijske Jugoslavije je bila prav katastrofalna izbira investicij. T. i. zgrešene investicije so se pojavljale zato, ker je preozek krog ljudi, ki jim ni bilo potrebno argumentirati nič, vsiljeval svoje rešitve.

Ostanimo na spletu, tokrat pri temi časnikarstva. Kakšno postaja časnikarstvo danes, ko smo vsi potencialni komentatorji v spletnem prostoru, iz katerega ne samo črpamo informacije kot iz arhiva, temveč javni prostor aktivno soustvarjamo? Kako se novinarski poklic išče, prilagaja, spreminja – ostaja nujno potreben?

Tu smo pri zanimivem paradoksu. Splet širi demokratizacijo – količina ljudi, ki s svojimi mnenji, pogledi, mislimi in prispelki nastopa, je takšna kot še nikoli poprej. Po drugi strani se vprašajmo, kaj je časnikarstvo. Eno je čustveno izražati maram-ne maram, drugo pa na osnovi znanja, informacij in paralel izdelati članek, ki vse skupaj pretehta. Za to je potreben čas, delo, inteligenca. Poglobljeni žurnalizem pomeni poklic, za katerega je delavec spodobno plačan. S tega zornega kota je demokratizacijska poplava informacij osiromašila naš poklic. V Sloveniji je freelancerstvo izginilo, ko je bilo v začetku devetdesetih močan modus operandi. Medijske hiše odpuščajo novinarje, število drobno najetih delavcev brez stalne zaposlitve je visoko, plače so nizke, pomembni dnevniki ne plačujejo več reportaž priznanih zunanjih soudeležencev, češ da bodo poplačani z ugledom. V prostem času lahko, denimo, beremo časopis ali knjigo.

Dobre knjige se dobro prodajajo, časopisom pa pada naklada. Menim, da je kakovost napisanega in teža tu objavljenega bistveno manjša, kot je bila nekoč. Razumem bralca, ki si reče, zakaj bi plačeval za nekaj, kar ni dosti boljše od brezplačne spletne objave?

Vsak lahko nekaj objavi, ampak kaj, vsak lahko da svoj glas, ampak kakšen? Kako smiselno odgovarjati na vprašanja, da poenostavim, o nuklearni energiji? Po velikem navdušenju nad

ja vojne devetdesetih je bila v tem, da nismo imeli nobenih obrazcev reševanja političnih konfliktov. Titova Jugoslavija je bila monolitna vladavina: od časa do časa so koga odstavili, zaprli, ustrelili. Dialektiko pluralnosti so reševali z odpravo drugačnosti.

Zgodovinsko nam torej manjka izkušnja razvoja vsakršnih modelov dialoga. Konflikti na Slovenskem niso bili nikoli enakovredni in še danes imamo težave z reševanjem konfliktnih situa-

čimer iz dialoga izstopajo in tako sami izčrpajo vsakršen pozitiven potencial.

Problem je strpnost in prenašanje nasprotnih, nemogočih drugih. V medijih pogosto prebiramo misel, da ima vlada udobno večino. Vsi nasprotujejo večinskemu sistemu, da ne bi bila večinska stranka premočna, hkrati pa so navdušeni nad udobnostjo večine. Ne zdržimo negotovosti in tveganja miselnega spopada zaradi konkretnih idej. Pri svojem delu sem se odločil, da ločujem kritike od osebnih stikov. S svojimi medijskimi napadalci sem vedno skušal vljudno klepetati.

Ne morem brez vprašanja o problemu zaposlovanja. Zanimajo me temeljna vozlišča na tem področju, tudi z ozirom na čisto slovenski pojav študentskega dela, ki – popravite me – samo prelaga spopad z realnim trgom dela.

Študentsko delo je velika anomalija. Ideja študija je študij kot tak, srečevanje. Nikdar ne bom pozabil študentskih pogovorov z Miranom Košuto in Magdo Jevnikar, ki sta mi odprla pogled na različnost slovenskih gimnazij v Italiji. Intelektualna socializacija daje širino, za kar moraš čim več ur preživeti na fakulteti, ne pa "služiti" preko servisa. Bolj nujna se mi tu zdi močna študentska politika. Anomalija je tudi študij do 30. leta starosti. Poznamo primere "študentov", ki jim zapade status, pa se ponovno vpišejo v srednjo šolo, da ga lahko podaljšajo. Serija organizacij, ki študentsko delo ponujajo, mi govori o finančnem razlogu. Tovrstno delo je uničujoče – študent, ki dela preko študentskega servisa, konkurira sebi, ko bo imel diplomu.

V Sloveniji poznamo večkratni apartheidni sistem: pogodbe za nedoločen in določen čas, zaposlene po drugačnih pogodbah, tiste prek študentskega servisa, mini s. p. -je, hkrati še sivo in črno ekonomijo ter brezplačno, suženjsko delo. Toliko oblik delovnega razmerja pa primerjamo samo enemu – delu za nedoločen čas. Že po načelu poštene kapitalistične tekme je jasno, da jih je potrebno zreducirati, ker ne omogočajo istih pogojev igre.

Evropa je v primerjavi z ZDA bolj vezana na ustaljenost in stabilnost. Italija je nedvomno patološki primer oklepanja na "stolček", po drugi strani pa nam oblastniki naročajo, da je fleksibilnost in mobilnost delovnega razmerja bolj poštena, kot se zdi.

Izpostavil bi dvojce. Prvič, Mar-

kovo doktrino spremenljivega kapitala in presežne delovne vrednosti. Podjetje, ki proglašča fleksibilno odslavljanje delavcev, lahko hkrati beleži izjemne dobičke. Levičarstvo, sindikati in marksizem so bili dragoceni, ker so ljudem pokazali, da delitev dobička ni nekaj samoumevnega, temveč proizvod spopada med delavci in lastniki. Sindikalno gibanje je pri nas invalidno, z izjemo javnega sektorja, kjer nima nobenega rizika in je nasprotnik najšibkejši člen, torej država, ki skrbi le za imidž in glasove. Ne pomnim resnega sindikalnega spopada proti zasebnemu podjetju. S tožbami se oglašijo šele, ko podjetja že propadejo.

In drugič, ameriški zgled. Vzemimo košarkarsko NBA ligo. Tam deluje izjemen antimonopolni princip. Klubi imajo omejene vsote denarja – več kot toliko dolarjev ne smeš porabiti, izjemen korektiv – najnižja uvrščena moštva lahko prva izbirajo mlade talente, vse pogodbe so javne in transparentne. S tem omogočajo trajno tekmo in sistemsko pomagajo šibkejšim pri igri. Klasičen primer naše nezmožnosti tovrstne igre je univerza – mandarinški sistem, kjer lahko namesto tekme govorimo o zaprti klanovski družbi. Sporna se mi torej ne zdi togost socialnih pravic, temveč neprožnost v nezamenljivosti vlog in privilegijev.

Koliko osrednja Slovenija pozna realnost Slovencev v Italiji? Za nas samoumeven vsakdan, za vas folklor?

Na tej točki Slovenija še ni postala država. Mentalni svet Slovencev se je v času Jugoslavije končal pri graničarju, s Trstom je sodeloval le pri švercanju preprostega blaga. Kljub temu da je osamosvojitve prinesla konec meje v smislu neprehodnosti, bo večina Slovencev še danes odgovorila, da država sega do nje. S pokojnim Pavletom Merkujem sva v Reziji in Terskih dolinah iskala najbolj zahodnega Slovence, podobno sva delala na Koroskem z Benjaminom Vakovnikom. Moja ideja je postaviti Slovenijo, do koder seže slovenska beseda.

Tudi mediji se pri oblikovanju javnega mnenja ne ukvarjajo z dogodki onkraj nekdanje meje – zakaj ne bi pri vremenskih napovedih vsakič pokazali razgled na Trst z obeliskom pri Opčinah, poročali o kakem kulturnem dogodku, spregovorili o uspešnih gospodarstvenikih, gostincih? Izjemen, tako rekoč nadrealističen dogodek, je bil meni obisk tržaškega gledališča. Končno igralci, ki so igralci, ne pa obrazi iz nadaljevanj ali oglasov za tunine konzerve. Tisoče drobnih vezi bi se dalo stkati, a ne opažam nikakršnega sistematičnega truda na tem področju.

Kljub poskusom gradnje enotnega slovenskega prostora me v Sežani še vedno gledajo postrani, češ da kako ta makaronar obvlada slovenščino, iste izbuljene obrabe pa imajo prijatelji iz Rima v obratni smeri.

Žal mi je, da Trst ni znotraj slovenskih meja, ker bi nam dal možnost spopada med dvema mestoma, imeli bi možnost alternative. To je tisto, kar manjka Sloveniji kot državi.

Jernej Šček

Profesorja Martina Krannerja sem na njegovem domu v Pevmi ponovno obiskala 4. novembra 2014 n namenom, da bi se z njim pogovorila o nastanku in delovanju goriške Slovenske demokratske zveze (1947-1975), predhodnice stranke Slovenska skupnost, in njenih protagonistih. Naneslo pa je, da je v pogovoru, ki je za zdaj le bežno zaobjel omenjeno obdobje, omenil tudi dva daljša pogovora - v Beljaku leta 1964 in v Celovcu leta 1965 - s predstavnikom jugoslovanske oz. slovenske notranje uprave, ki je živel v Novi Gorici in je danes že mrtev. Ker pričata o času, ki ga danes ni več, vam ju ponujamo v branje skozi oči in spomin našega dragocnega pričevalca.

Profesor Kranner, povete nam, kako se je vse začelo.
Dne 24. marca 1961 je bil v Goriči ustanovni občni zbor Športnega združenja Olympia, takrat sem postal njegov prvi predsednik. Mesto sem obdržal do leta 1969. Moje ime je bilo v tistem času še kar prisotno v javnosti, v člankih, ki so zadevali šport, pa tudi drugače. Moj nekdanji dijak, ki je kot zastopnik kmetijskih strojev imel poslovne stike tudi v Sloveniji, mi je poleti leta 1961 povedal, da deluje v Kanelu odborjarski klub, ki pozna delovanje Olympe in bi bil pripravljen na športno srečanje oz. na tekmo v odbojki. Predlog se mi je zdel odličn, takoj sem ga sprejel in še tisto poletje smo imeli - sicer neuradno - tekmo s Kanalci, in to na nanovo urejenem igrišču za odbojko pri Katoliškem domu v Gorici. Tekma je bila prvo tovrstno športno srečanje oz. stik zamejskega društva iz Italije z naše katoliške strani s sorodnim društvom iz matične domovine. Takrat sem spoznal tudi nekega študenta, ki je prišel na tekmo, ker je bil njegov brat odbojkar v kanalski ekipi.

Priprane, mestoma nekoliko zadržan, ker sem se izmikal in neposrednih odgovorov in podatkov o imenih in našem delovanju nisem dajal, kar je "Gašperšič" sprejel nekoliko nejevoljno, saj je pričakoval, da bi mu bili moji podatki v korist.
Koliko je bil star?
Moral je biti nekoliko mlajši od mene, ki sem bil takrat star 46 let. Bil je krepke postave, precej samozavesten in prepričljiv v odgovorih.

Kako bi nam povzeli pogovor?
Pogovor je trajal celo popoldne in še pozno v noč; sogovornik mi je postavil celo vrsto vprašanj, ki so zadevala Goriško, deloma Tržaško in precej Benečijo. **Se niste bili iti tja?**
Ne. Če danes pomislim na vse to, mi je le žal, da pogovora nisem posnel. Da odhajam na omenjeni razgovor v Beljak, sem obvestil le Antona Kacina in Ivana Krpana, ki sta bila vodilna člana Slovenske katoliške skupnosti, ki je bila ena od dveh duš Slovenske demokratske zveze in v kateri sem deloval tudi jaz, in smo tako bili ožji sodelavci.

Kako je potekal pogovor?
Precej se je zavlekel. V prostorih železniške postaje, v čakalnici in kavarni sva presedela čas od 11.30 do 22. ure zvečer. Sedela sva in se ves čas pogovarjala. **Pogovor je bil prijazen ali grob?**
Prijazne, mestoma nekoliko zadržan, ker sem se izmikal in neposrednih odgovorov in podatkov o imenih in našem delovanju nisem dajal, kar je "Gašperšič" sprejel nekoliko nejevoljno, saj je pričakoval, da bi mu bili moji podatki v korist.

Koliko je bil star?
Moral je biti nekoliko mlajši od mene, ki sem bil takrat star 46 let. Bil je krepke postave, precej samozavesten in prepričljiv v odgovorih.

Kako bi nam povzeli pogovor?
Pogovor je trajal celo popoldne in še pozno v noč; sogovornik mi je postavil celo vrsto vprašanj, ki so zadevala Goriško, deloma Tržaško in precej Benečijo.

INTERVJU Prof. Martin Kranner

Lahko bi bil špijon

katero zadevo iz življenja slovenske narodne manjšine na Goriškem, ki so ga zelo zanimale, je še pisalo v pismu. Predlagal mi je, da bi se kdaj kje sestala in pogovorila, pa ne v Italiji, npr. v Trstu, pač pa kje v Avstriji, mor-da v Celovcu, kar bi bilo zame še kar primerno, ker je to blizu Žabnic, kamor sem pogosto zahajal na dom staršev.

Ali je bilo prvič, da vas je kdo vabil na tak pogovor?
Da.

Kako je prišlo do srečanja?
Po omenjenem študentu iz Kanala sem mu odgovoril, da sprejem povabilo ter da predlagam za kraj srečanja Beljak. Njegov pisni odgovor sem prejel 12. marca, v njem je pristal, da se srečava v Beljaku. V naslednjem pismu z dne 27. marca pa sva določila datum, in sicer ponedeljek, 6. aprila 1964, ob 11. uri v atriju železniške postaje v Beljaku. Spoznala pa naj bi se po tem, da bi jaz imel pri sebi italijanski dnevnik Il Giorno, on pa avstrijska časnikar Wiener Kurir in Die Neue Zeit.

Se niste bili iti tja?
Ne. Če danes pomislim na vse to, mi je le žal, da pogovora nisem posnel. Da odhajam na omenjeni razgovor v Beljak, sem obvestil le Antona Kacina in Ivana Krpana, ki sta bila vodilna člana Slovenske katoliške skupnosti, ki je bila ena od dveh duš Slovenske demokratske zveze in v kateri sem deloval tudi jaz, in smo tako bili ožji sodelavci.

Kako je potekal pogovor?
Precej se je zavlekel. V prostorih železniške postaje, v čakalnici in kavarni sva presedela čas od 11.30 do 22. ure zvečer. Sedela sva in se ves čas pogovarjala. **Pogovor je bil prijazen ali grob?**
Prijazne, mestoma nekoliko zadržan, ker sem se izmikal in neposrednih odgovorov in podatkov o imenih in našem delovanju nisem dajal, kar je "Gašperšič" sprejel nekoliko nejevoljno, saj je pričakoval, da bi mu bili moji podatki v korist.

Koliko je bil star?
Moral je biti nekoliko mlajši od mene, ki sem bil takrat star 46 let. Bil je krepke postave, precej samozavesten in prepričljiv v odgovorih.

Kako bi nam povzeli pogovor?
Pogovor je trajal celo popoldne in še pozno v noč; sogovornik mi je postavil celo vrsto vprašanj, ki so zadevala Goriško, deloma Tržaško in precej Benečijo.

Veliko me je spraševal oz. hotel je izvedeti o delovanju Akcijskega odbora, ki ga je v Trstu vodil Franc Jeza: kaj dela, kdo je še pri njem angažiran, rad bi izvedel za imena. Ker sem okleval z odgovori oz. sem se izmikal, češ da ne poznam zadeve, me je hotel izsiljevati. Dejal je, da ima vse

podatke o mojem delovanju med vojno, da ve, da sem bil član vaše straže in domobranec, da pa nisem bil nacist in kolaboracionist, da me je gestapo po celo zaprl. Nato mi je omenil obremenjujoči dokument. Mišljenje je bilo pisanje, ki sem ga iz gestapovskega zapora - zaprt sem bil od maja 1944 do februarja 1945 - morda decembra 1944 naslovil na generala Leona Rupnika in ga prosil za posredovanje za izpustitev iz zapora. "Gašperšič" mi je navedel vsebino pisma in dejal, da mi bo pismo prihodnjič pokazal in morda izročil, če bom sodeloval oz. ugodil nekaterim njegovim prošnjam.

Ali je bilo pismo res obremenjujoče?
Sam ne vem. Prošnjo na generala Rupnika sem napisal po nametu o njem. Zanimal ga je tudi Katoliški glas, kdo piše članke, ki niso bili podpisani. Za nekatere članke je vedel, da sem jih napisal jaz. Hotel je vedeti, ali imam še stike z Milanom Kravranjo - Milošem.

Kdo je bil Milan Kravranja?
Tako po vojni je od poletja 1945 kot član amerijske vojaške protiofbeševalne službe CIC služboval na Trbižu v Kanalski dolini. Spoznal sem ga v zaporu gestapa v Ljubljani. Pravzaprav sem takrat samo slišal njegov glas. Ko sem bil zadnji teden februarja 1945 v cilni skupaj z domobranskim častnikom Jožetom Bitencem, bratom majorja Mirka Bitenca, je nekdo iz sodne celice potkral na steno in se je predstavil kot Miloš - Milan Kravranja. Oba, Bitenc in Kravranja, sta bila z zadnjim transportom zaprtih odpeljana v taborišče Dachau. Zavezniki so za ta transport izvedeli, bombardirali železniško progo pri Jeseničah, toda le za vlakom, ne pa pred njim. Le zadnji vagon je bil nekoliko poškodovan. Tako je transport odpeljal. Jaz pa sem se rešil taborišča, ker sem bil določen za taborišče Mauthausen.

Zavezniki so namreč bombardirali tudi progo za Ljubljano pri Zalogu, kar je onemogočilo transporte v smeri Zidani most - Maribor. Moj transport zato ni mogel odpeljati.

Ko so Američani osvobodili taborišče v Dachauu, je Kravranji uspelo, da ga Američani niso izročili jugoslovanski komisiji, ki je izbirala internirance in jih pošiljala v Ljubljano. Tam bi ga čakalo sojenje in v najboljšem primeru večletna zaporna kazen. Takrat so v taboriščih aretirali številne domobranske oficirje (Križ, Peterlin in drugi), odpeljali so tudi narednika Vinka Mehleta, člana moje obveščevalne skupine, medtem ko se je Ignac Ahlin, tudi iz moje skupine, rešil, ker je v oddečku za zdravljenje preboleval tifus in ga Američani niso pustili odpeljati. Z Mehletom sta bila skupaj v vaški straži še pred Turjakom: oba sta bila na spisku Ozne za likvidacijo, ker sta bila iz okolice Gropuplja, kjer so domobranci prijeli in zaprli več terencev. Kravranja je bil nato sprejet v ameriško službo.

Zakaj so Američani pridržali Kravranjo?

Lahko le domnevam. Milan Kravranja in major Andrej Glušič, ki je bil z njim v taborišču, sta pripadala četniški skupini, gestapo ju je prijel skupaj z drugimi na Vidov dan, 28. junija leta 1944, v prostorih, kjer danes domuje Svetovni slovenski kongres. Izdal jih je menda agent Ozne, ki je bil vrinjen v oddelek gestapa v Ljubljani. Aretirali so več kot 20 pripadnikov Jugoslovanske vojske v domovini, ki so bili nato odpeljani v razna nemška taborišča. Mogoče so ga Američani pridržali, ker je spadal v omenjeno skupino, ki je sodelovala z zavezniki, mogoče se jugoslovanska komisija zanj ni toliko zanimala.

Major Glušič je nato ostal v Avstriji in organiziral obveščevalno mrežo proti komunistični Jugoslaviji. Kravranja pa je delal, kot sem omenil, za ameriško protiofbeševalno službo CIC na Trbižu, kamor je pribežal in kjer je bila ameriška izpostava. Tu je delal dobro leto, takrat sva prišla tudi v stik, kar sem že omenil v drugem intervjuju, potem je šel v Trst in nato v ZDA.

Kako ste odgovorili "Gašperšiču" glede Kravranje?
Zatrdil sem mu, da nimam več stikov, kar je bilo tudi res. Ni bil zadovoljen, saj je pričakoval, da bom še naprej delal v obveščevalni mreži, pa čeprav v drugačnem okviru. Ko pa me je vprašal, ali bi ga informiral, če bi izvedel za kakšno diverzantsko akcijo proti Jugoslaviji, sem mu rekel, da sicer nočem biti ovaduh, a do Jugoslavije imam vseeno pozitiven odnos, pa čeprav sem proti njenemu režimu. Če bi vedel, da se kaj pripravlja v skodo Jugoslaviji, kljub temu da je komunistična, bi to skušal preprečiti. Sem pa na vsak način proti terorističnim akcijam, ker sem med vojno videl, kaj to prinaša.

Ali vam je "Gašperšič" dal vtis, da dobro pozna naše razmere?
Precej dobro jih je poznal. Stanoval je tik čez mejo, za Rožno Dolino, v zaselku Podmark, ki danes spada pod občino Šempeter-Vrtojba. Preden sva se lotila glavne vsebine pogovora, mi je veliko govoril o skupnem nastopanju slovenske narodne skupnosti v zajedstvu, o enotnosti, -bil je proti temu, da bi bili ločeni na leve in desne. Mnogo

je vedel o tem, kaj se pripravlja za volitve, kje in kako so potekali pogovori na goriški krajevni in na deželni ravni. Dal mi je vedeti, da bi Jugoslavija rada videla, da bi zamejci imeli skupen nastop, saj smo ločeni številni šibkejši. V mislih je imel zlasti deželne volitve, za katere smo se pripravljali na samostojen nastop. Bile so prve deželne volitve, saj je bila držela takrat ravnokar ustanovljena. Zanimalo ga je, če bom kandidiral. Slovenska skupnost se je takrat z lipovo vejico predstavila samostojno v okrožjih na Goriškem in Tržaškem, preejala je okoli 10.000 glasov in izvolila odvetnika Jožeta Škerca.

Ali mislite, da je bila v ožji skupini goriške SDZ oseba, ki je poročala "naprej"?
O tem sem prepričan, saj je "Gašperšič" predobro vedel za vse. Mislim, da sta bili dve osebi iz našega ožjega kroga. Takrat se nisem nič sumil, kasneje pa sem razumel, da je gotovo bilo tako. Ko se je leta 1975 Slovenska skupnost organizirala tudi na deželni ravni, pa je prišel iz Ljubljane nasvet, naj ne bi bil v vodstvu. In nekateri pri Slovenski skupnosti so mi dali jasno razumeti, da bo tako in da bodo to upoštevali. Bili so narodnjaki in katoličani, na Jugoslavijo so gledali predvsem kot na matico, niso bili tako protikomunistično orientirani kot jaz.

"Kdaj mislite urediti svoj položaj"? me je vprašal. "Sedaj je vse drugače, je vse pozabljeno" in se prigrigovarjal "Gašperšič". In še me je nagovarjal, naj pridem v Slovenijo in v Polje pri Ljubljani, kjer sem preživel otroška in mladeniška leta, da se bom moral prepričati, da sedaj ni več tako, kot je bilo v prvih letih po vojni. Odgovoril sem mu, da zamejci na Goriškem poznajo moj odnos do komunizma in da bi se razširil glas, kot opravilno za nekatero, da tudi Kravran obiskuje Slovenijo. Odgovoril mi je, da če se ne bi odpravil čez mejo z uradnim dovoljenjem, prepustnico ali potnim listom na vidnem kraju, bi mi pa poskrbel prehod čez mejo na kakšnem neuradnem prehodu. Nato sem odvrnil, da bi se morda kdaj od tistih, ki so "pobrli moje stvari" in jih sedaj uporabljajo (knjige, obleke, kolo, motorno kolo, naše pohištvo), "opogumil" in me na kak način ustrazilo ali celo odstranil. Nekoliko nejevoljen je pripomnil, da kaj si predstavljam, da je danes v z zakoni in sodišči urejeni državni kaj takega sploh možno! Pa sem pristavil, da je kak "telesni prekršek" izvršen skrivaj in brez prič še vedno možen.

Kdaj ste ponovno obiskali Polje oz. šli v Slovenijo?
V Slovenijo in Polje nisem šel do osamosvojitve in demokratizacije leta 1991.

Kaj vas je še spraševal gospod "Gašperšič"?
Hotel je vedeti o Katoliški akciji na Goriškem. Mislih je, da obstaja tudi slovenska veja, v Gorici pa je bila takrat le italijanska. Vedel je, da sem bil v KA v Ljubljani ter da sem jo skušal ustanoviti tudi v Gorici s pomočjo nadškofa Pangrazia. A pravega poslušala med slovenskimi duhovniki ni bilo, nekateri so se tudi bali, saj je bilo v Sloveniji nekaj duhovnikov, ki so bili povežani s KA, med vojno pobitih.

Kaj pa o politiki?
Spregovorila sva tudi o političnem položaju na Goriškem. Delovanje Besednjakev skupine ga ni posebej zanimalo, zanimala pa ga je Slovenska de-

mokratska zveza (SDZ), zelo jasno se je izrazil proti Avgustu Štligoj, se je namreč zelo ostro izražal proti komunistični Jugoslaviji. Ko so bili uradni sestanki z našimi družbenimi delavci v Goriškega ali Tržaškega v Jugoslaviji, ga niso vabili.

Spraševal me je tudi o možnosti skupnega dela na športnem področju, kjer je manj ideologije: zakaj ne bi sodelovali s športnim društvom Dom. Namigoval je na neko organizacijo ne bi bile tako protijugoslovansko nastrojene zaradi protikomunizma. Vprašal me je tudi, ali si dopisujem z Janezom Grumom iz ZDA. Grum je vedel, da se zanimajo zanj, da kontrolirajo njegovo pošto. Ko mi je pisal pismo, je zato uporabljal drug ime.

Kako se je končal pogovor?
Povabil me je, da bi se ponovno srečala v poletnih mesecih v Italiji, v Dolomitih, dogovorila pa bi se s pišmi, ki boji in jih izmenjala na enak način. Do jeseni 1964 ni bilo nobenega sporočila. Ker sem bil dejaven na številnih področjih, sem na vse to nekoliko pozabil. Novo pismo sem prejel za moj dog 11. novembra 1964. Zmenila sva se za srečanje, naprej je bilo to mišljenje med božičnimi prazniki še pred koncem leta, a ni prišlo do tega, nato sva si ponovno dopisovala meseca februarja 1965; drugič in zadnjič sva se tako srečala 29. marca 1965, tokrat v Celovcu. Kraj je izbral on. Že na začetku mi je rekel, da se lahko sestaneva kjerkoli, je v Trstu ne. Zdelo se mi je, da Trst pozna in se tja tudi vozim. Verjetno ni hotel, da bi ga kdo spoznal.

Ponovno na železniški postaji?
Da. Tokrat je pogovor trajal od 11. ure do 21.30. Za ta pogovor pa nimam izčnih pisnikov. Po prvem srečanju sem si namreč po spominu izpisal vsebino pogovora že naslednji dan, tokrat pa sem to storil mesec kasneje, tako da bom skušal pogovor sestaviti in mu narediti nekoliko bolj zgovoren.

Kaj pa o volitvah na Goriškem, ki so bile določene za mesec junij?
Spraševal je, ali bom na Goriškem ponovno stopili v italijansko levo sredino in kako ta deluje; zanimal ga je še posebno odnos s Krščanskemu demokracijo, v kakšni obliki deluje; kaj nas dogovor z njo. Jasnino mi je dal vedeti, da je za Ljubljano dogovor s to stranjo nesprejemljiv. Ni hotel verjeti, da bi bilo sodelovanje s to največjo italijansko stranjo pozitivno za našo manjšino. Trdil je, da to nima smisla in da ne prinaša koristi. Jaz pa sem navedel koristi, ki bi jih naša slovenska manjšinska skupnost imela. Vedel je, da bom kandidiral

tega, da bi izdal pisca, ki je v Katoliškem glasu napadal Novi list. Razumel sem, da je prepričan, da sem to jaz. Spraševal me je, zakaj je potrebno tako pisanje; da je ne-

razumljivo, da nekdo od Katoliškega glasa napada Novi list; bolj razumljivo bi bilo, da bi pisal proti Primorske-mu dnevniku. Omenil mi je Edvarda Kobeka, vprašal sem ga, zakaj nam ga pošiljajo, na uho mi je namreč prišlo, da bo prišel v Trst. Sprva je bil v zadregi, nato mi je odgovoril, da je v Jugoslaviji oz. v Sloveniji danes drugače; da prej ni prihajal, ker kot mnogi drugi ni imel potnega lista, sedaj se ta dokument prejme z lahkoto in je prehod čez mejo lažji. Do Franca Jeze je bil tokrat bolj prizanesljiv; spraševal me je o odvetniku Jožetu Škerku, ki je bil naš prvi deželni svetovalec; zelo napredni je bil do tržaškega duhovnika Petra Šorlija in dejstva, da je ukvarjal s politiko. Na Tržaškem je bil Sorli vplivna osebnost in odločen protikomunist, pa čeprav se je takrat že umaknil.

Ali je pogovor nanesel tudi na slovensko Benečijo?
Hudoval se je nad dejstvom, da se na deželni volitvah nisemo povežali s Slovenci na Videmskem. Vprašal me je, ali smo se sploh kaj prizadevali za to, ter mi dvakrat očital, da smo bili in da sem bil tudi jaz proti skupnemu nastopu z Benečani. Spodbujal me je, da bi bilo nujno, da bi se v prihodnje povežali z njimi. Priznal je, da so bili iz Ljubljane v pogovorih s slovenskimi duhovniki neuspešni in bi jim lahko mi zamujali pomagali priti v stik z njimi za delo na narodnem področju. Zanimal se je tudi, ali bo spoznal Gorice s Tržačani zdrazil, ter me spraševal, kako deluje Svet za volitve oz. dogovor s Trstom, kako je sestavljen in kdo ga sestavlja, sploh kakšno je razmerje Trst-Gorica.

Kaj pa o volitvah na Goriškem, ki so bile določene za mesec junij?
Spraševal je, ali bom na Goriškem ponovno stopili v italijansko levo sredino in kako ta deluje; zanimal ga je še posebno odnos s Krščanskemu demokracijo, v kakšni obliki deluje; kaj nas dogovor z njo. Jasnino mi je dal vedeti, da je za Ljubljano dogovor s to stranjo nesprejemljiv. Ni hotel verjeti, da bi bilo sodelovanje s to največjo italijansko stranjo pozitivno za našo manjšino. Trdil je, da to nima smisla in da ne prinaša koristi. Jaz pa sem navedel koristi, ki bi jih naša slovenska manjšinska skupnost imela. Vedel je, da bom kandidiral

čre prejemam kakšno revijo iz tujine. Spet me je spraševal o Vinku Levstiku in duhovniku Janezu Zdešarju, ker prihaja vsako leto v Gorico oz. v Trst na sestanek izseljen-skih duhovnikov.

In obremenjujoče pismo iz vojnih let?
Ni mi ga hotel izročiti. Pokazal mi ga je, spoznal sem svoj podpis in prebral ga je: bil je izvornik, napisan s svinčnikom na stran, ki sem jo iztrgal iz zvezka. Ker mu nisem dal dovolj izčnih podatkov na njegova vprašanja in zlasti ker sem odklonil, da bi vohunil in poročal o delovanju nekaterih, Antona Kacina, Franca Močnika, Kazimirja Humarja, Vinka Levstika in drugih, mi pisma ni hotel izročiti. Skušal me je izsiljevati, rekoč, da bi lahko pismo objavil in bi javnost izvedela iz vsebine pisma, da sem se "dobral nemškemu nacionalizmu". Odgovoril sem mu, da to lahko mirno naredi, ker bi bilo to dokaz za italijanske oblasti, da sem bil res v zaporu gestapa, da sem bil raznim: kmalu po vojni sem potreboval potrdilo o medvojnem zaporu pod Nemci, da bi ga priložil v svojo prošnjo za nekatero ugodnost, ki bi jih imel kot vojni ujetnik. Prosil sem v Ljubljano na notranje ministrstvo, da mi bi izdali potrdilo o zaporu gestapa, pa mi ga niso hoteli izdati. Naj pripomnim, da sem potrdilo o zaporu prejel oz. si dal napraviti v Rimu: štiri priče, ki jih je priznala italijanska oblast, med njimi je bil tudi nekdanji jugoslovanski minister dr. Miha Krek, so prislegle na potrdile, da vedo o mojem zaporu.

"Gašperšiču" sem torej odvrnil, da bi mi z objavo pisma naredil uslugo. Pismo bi dokazovalo, da sem bil res zaprt v zaporu gestapa, s katerim sta se družila oz. skupnih let v goriškem težkem semenišču. Potožili ste, da te morda, in se pozanimam, kako gre v Gorici pri znamenitem duhovniku na Krasu. Malo sva poklepetala, vi pa ste pojmali, da zaradi zdravstvenih težav ne morete več delati, kot ste svojač. Vem, da sem se vam zahvalil za ločeni izvod esaja in govoril o Ščeku na posvetu, ki je bil v Sežani. Tistega dne sem spoznal, ki nam s svojim vztrajnim "petjem" zvočno opremljajo vroče poletne dneve v vaseh pod Grmado, pravimo "skržičari" in da v tej obliki besedo zapíše še fra Gregorio Alasia da Sommaripa v svojem znamenitem slovarju iz leta 1607, da pa ne vem, kako na našem koncu pravimo koži, ki jo žuželka zapusti ob levitvi, medtem ko ji na gornjem Krasu pravijo "skragadica".

Prav ob predstavitvi prvega ponatisa omenjenega slovarja na Devin-skem gradu leta 1979 sem imel to srečo in čast, da sem vaju z ženo pospremil na grad. Kot vedno, ko ste šli mimo Devina, ste namreč tudi tistega dne naprej prišli k nam na obisk, a je bil moj oče, če se prav spominim, tiste dni v bolnišnici. Pa ste meni rekli, da naj grem z vama, in smo šli pes, "da se malo razhodimo in se kakšno rečemo" ... res je bila tista predstavitve na grajskem dvorišču za nas Devincane velik kulturi in tudi narodni dogodek. Pri ponatisu se doodelovala tudi devinško-narabrežinska občinska uprava, stari prerin Rajmund je imel lep nagovor o sobivanja dveh narodov in kultur v Devinu in je, če se prav spominjam, tudi odkupil 200 izvodov

tega slovarja za svoje potrebe. Tudi ostali nagovori ob predstavitvi so bili vsaj zame, pa tudi za ostale ljudi, res velika obogatitev in vir ponosa, da se tako lepo širi vsebina in posredno sporočilo tega slovarja. Obiski pri vas na Langusovi so bili zame vedno velika obogatitev, koliko lepih, zanimivih stvari ste znali povedati o Virgilu Ščeku, saj ste bili tudi član znamenite dijaške družine, ki se je zbirala v avberskem "farovuž", da je poslušala predavanja zanimivih osebnosti, kot so bili sam Šček, Stanko Vuk, prof. Bednarik in mnogi drugi. Prav Šček Vas je kot dijaka navdušil za etnografsko delo in sami ste mi pripovedovali, da vam je dal svoje etnografske zapiske oz. nekaj zvezkov drugih zbirateljev, ki so mu zaupali svoje spise. Občudoval sem Vas, kako ste znali srčno govoriti dekletom v hiši ali vdomov so bili drugačne vsebine. Človek bi si mislil, da boste s tem pojednostojeni končali pripoved, a vi ste takoj postregli s primerom imena 'Anton de Padova, ki naj prosil Boga za nas, če je bil pri hiši gospodar s tem imenom, kot ste rekli, in nadaljevali: 'Srečna je ura inoj hip, / kadar se je sveti Anton rodil...' in nadaljevali celo pesem, ki na daljavo pripoveduje, kako je 'začizan biu in desnim seskom podojen biu', kako je 'novo mamko brau in mu je njegov brat h masti stragu', kako so ptičice z 'lufta prilatela in na farbolcu prisedale' ali kako 'ribice za mroja pravajo, glavice venkaj kažejo' itd., da ji prisluhnile svetemu Antonu, ki je pridigal. učence, učitelje in starše ter ostalo občinstvo, ko ste pogovorili na slovensnosti ob pomenovanju osnovne šole v Nabrezini po tem znamenitem duhovniku in politiku ali, kako ste zelo človeško, zavzeto in natančno dopolnili akademika in pesnika, prav tako člana omenjene dijaške družine, Cirila Zlobca, ki je s svojega zornega kota govoril o Ščeku na posvetu, ki je bil v Sežani. Tistega dne sem spoznal, da me ponovno potrdil, da tem žuželkam, ki nam s svojim vztrajnim "petjem" zvočno opremljajo vroče poletne dneve v vaseh pod Grmado, pravimo "skržičari" in da v tej obliki besedo zapíše še fra Gregorio Alasia da Sommaripa v svojem znamenitem slovarju iz leta 1607, da pa ne vem, kako na našem koncu pravimo koži, ki jo žuželka zapusti ob levitvi, medtem ko ji na gornjem Krasu pravijo "skragadica".

Prav ob predstavitvi prvega ponatisa omenjenega slovarja na Devin-skem gradu leta 1979 sem imel to srečo in čast, da sem vaju z ženo pospremil na grad. Kot vedno, ko ste šli mimo Devina, ste namreč tudi tistega dne naprej prišli k nam na obisk, a je bil moj oče, če se prav spominim, tiste dni v bolnišnici. Pa ste meni rekli, da naj grem z vama, in smo šli pes, "da se malo razhodimo in se kakšno rečemo" ... res je bila tista predstavitve na grajskem dvorišču za nas Devincane velik kulturi in tudi narodni dogodek. Pri ponatisu se doodelovala tudi devinško-narabrežinska občinska uprava, stari prerin Rajmund je imel lep nagovor o sobivanja dveh narodov in kultur v Devinu in je, če se prav spominjam, tudi odkupil 200 izvodov

Pismo v slovo uglednemu etnografu dr. Milku Matičetovemu

"Mi vam čemo anu pesem pet ..."

Dragi in spoštovani gospod Milko Matičetov,
zdi se neverjetno, a na god svet Barbare, tiste, "ki ni teta kralja vzeti" in jo je zato oče dal zadržati v visoki stolp, sem se čeč dan v raznih okoliščinah spomnil na vas. Naslednjega dne, 5. decembra zvečer, pa sem po naših radijskih poročilih slišal, da Vas ni več med nami.

Spet sem se zavedel, da si moram vzeti čas in obiskati ljudi, zlasti sodrodnike in prijatelje, za katere slišim, da so bolni ali osamljeni in da je napačno odlašati na boljše tunde, ko bomo imeli več časa... Nikoli ga ni!

Tudi tokrat sem preveč tuhtal, kdaj in kako se bom lahko organiziral, da bi šel v miru v Ljubljano, kajti kar nekaj opravkov me čaka tam, med raznimi pa sem nameraval poskusiti srečo in Vas poiskati, da bi Vas prosil za spomin na vašega sošolca prof. Kanduta in Vam obem pustil knjižni dar Goriške Mohorjeve družbe, ki ste ga navadno dvigali na knjižnem sejmu. Septembra mi je Marija Brecljeva pripovedovala o snemanju z Vami za dokumentarec o Renatu Quagli in mi rekla, da ste ji povedali veliko zanimivega o Rezziji, Rezzijanih in pesmih v rezijanščini, da pa je lahko zaradi prostorske stiske uporabila le majhen delček pogovora. Midva sva se zadnjič srečala pred kamini letom prav pred ljubljansko pošto, ko ste v spremstvu Vaše žene, gospe Vide, ravno vstopali vanjo. Kot vedno ste me nagovorili s kreplejskim hišnim imenom, se pravi Kršarjev; čeprav razen kakega tedna v otroških letih nisem nikoli prespal pod streho, kjer sta se nikoli dala moj oče Miro in stric Zoran, s katerim sta se družila oz. skupnih let v goriškem težkem semenišču. Potožili ste, da te morda, in se pozanimam, kako gre v Gorici pri znamenitem duhovniku na Krasu. Malo sva poklepetala, vi pa ste pojmali, da zaradi zdravstvenih težav ne morete več delati, kot ste svojač. Vem, da sem se vam zahvalil za ločeni izvod esaja in govoril o Ščeku na posvetu, ki je bil v Sežani. Tistega dne sem spoznal, da me ponovno potrdil, da tem žuželkam, ki nam s svojim vztrajnim "petjem" zvočno opremljajo vroče poletne dneve v vaseh pod Grmado, pravimo "skržičari" in da v tej obliki besedo zapíše še fra Gregorio Alasia da Sommaripa v svojem znamenitem slovarju iz leta 1607, da pa ne vem, kako na našem koncu pravimo koži, ki jo žuželka zapusti ob levitvi, medtem ko ji na gornjem Krasu pravijo "skragadica".

Prav ob predstavitvi prvega ponatisa omenjenega slovarja na Devin-skem gradu leta 1979 sem imel to srečo in čast, da sem vaju z ženo pospremil na grad. Kot vedno, ko ste šli mimo Devina, ste namreč tudi tistega dne naprej prišli k nam na obisk, a je bil moj oče, če se prav spominim, tiste dni v bolnišnici. Pa ste meni rekli, da naj grem z vama, in smo šli pes, "da se malo razhodimo in se kakšno rečemo" ... res je bila tista predstavitve na grajskem dvorišču za nas Devincane velik kulturi in tudi narodni dogodek. Pri ponatisu se doodelovala tudi devinško-narabrežinska občinska uprava, stari prerin Rajmund je imel lep nagovor o sobivanja dveh narodov in kultur v Devinu in je, če se prav spominjam, tudi odkupil 200 izvodov

tega slovarja za svoje potrebe. Tudi ostali nagovori ob predstavitvi so bili vsaj zame, pa tudi za ostale ljudi, res velika obogatitev in vir ponosa, da se tako lepo širi vsebina in posredno sporočilo tega slovarja. Obiski pri vas na Langusovi so bili zame vedno velika obogatitev, koliko lepih, zanimivih stvari ste znali povedati o Virgilu Ščeku, saj ste bili tudi član znamenite dijaške družine, ki se je zbirala v avberskem "farovuž", da je poslušala predavanja zanimivih osebnosti, kot so bili sam Šček, Stanko Vuk, prof. Bednarik in mnogi drugi. Prav Šček Vas je kot dijaka navdušil za etnografsko delo in sami ste mi pripovedovali, da vam je dal svoje etnografske zapiske oz. nekaj zvezkov drugih zbirateljev, ki so mu zaupali svoje spise. Občudoval sem Vas, kako ste znali srčno govoriti dekletom v hiši ali vdomov so bili drugačne vsebine. Človek bi si mislil, da boste s tem pojednostojeni končali pripoved, a vi ste takoj postregli s primerom imena 'Anton de Padova, ki naj prosil Boga za nas, če je bil pri hiši gospodar s tem imenom, kot ste rekli, in nadaljevali: 'Srečna je ura inoj hip, / kadar se je sveti Anton rodil...' in nadaljevali celo pesem, ki na daljavo pripoveduje, kako je 'začizan biu in desnim seskom podojen biu', kako je 'novo mamko brau in mu je njegov brat h masti stragu', kako so ptičice z 'lufta prilatela in na farbolcu prisedale' ali kako 'ribice za mroja pravajo, glavice venkaj kažejo' itd., da ji prisluhnile svetemu Antonu, ki je pridigal.

učence, učitelje in starše ter ostalo občinstvo, ko ste pogovorili na slovensnosti ob pomenovanju osnovne šole v Nabrezini po tem znamenitem duhovniku in politiku ali, kako ste zelo človeško, zavzeto in natančno dopolnili akademika in pesnika, prav tako člana omenjene dijaške družine, Cirila Zlobca, ki je s svojega zornega kota govoril o Ščeku na posvetu, ki je bil v Sežani. Tistega dne sem spoznal, da me ponovno potrdil, da tem žuželkam, ki nam s svojim vztrajnim "petjem" zvočno opremljajo vroče poletne dneve v vaseh pod Grmado, pravimo "skržičari" in da v tej obliki besedo zapíše še fra Gregorio Alasia da Sommaripa v svojem znamenitem slovarju iz leta 1607, da pa ne vem, kako na našem koncu pravimo koži, ki jo žuželka zapusti ob levitvi, medtem ko ji na gornjem Krasu pravijo "skragadica".

Prav ob predstavitvi prvega ponatisa omenjenega slovarja na Devin-skem gradu leta 1979 sem imel to srečo in čast, da sem vaju z ženo pospremil na grad. Kot vedno, ko ste šli mimo Devina, ste namreč tudi tistega dne naprej prišli k nam na obisk, a

Naj postane NOVI GLAS tudi tvoj Glas!

NOVI GLAS
moj glas
tvoj glas
naš glas
naš glas
naš glas

*primorski
tednik*

Novi naročniki bodo prejeli v **dar** letošnjo knjižno zbirko Goriške Mohorjeve družbe, ki jo sestavljajo naslednje knjige:
- KOLEDAR GMD 2015
- Drago Štoka: IZTRGANI SPOMINI
- Alojzij Novak: ČRNIŠKA KRONIKA

NAROČNINA ZA LETO 2015 ZNAŠA:
za Italijo 45,00 evrov
za Slovenijo 48,00 evrov
za inozemstvo 100,00 evrov
PODPORNA NAROČNINA: 100,00 evrov

Obiščite nas tudi na naši spletni strani www.noviglas.eu ali na:
www.facebook.com/noviglas, www.youtube.com/noviglas